

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ІМ. О.О. ПОТЕБНИ

СЕРІЯ
«БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ»

**НІНА
ГРИГОРІВНА
ОЗЕРОВА**

Бібліографія до 70-річчя

Видавничий дім Дмитра Бураго
Київ 2010

УДК 012Озерова+016:[929Озерова+811.161.2(092)
ББК 91.9:8+81.2Украї
О-46

Автор вступної статті
й упорядник біобібліографічного покажчика
І.А. Синиця

Затверджено до друку вченою радою
Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні
НАН України (протокол № 6 від 1 червня 2010 р.)

О-46 **НИНА ГРИГОРІВНА ОЗЕРОВА:** Біобібліографія до 70-річчя / НАН України. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Упорядник І.А. Синиця. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 88 с.; порт., ілюстр. (Біобібліографія вчених України).

ISBN 978-966-489-071-4

У виданні висвітлено біографію та науковий доробок відомого українського мовознавця, доктора філологічних наук, професора Ніни Григорівни Озерової. Розказано про головні етапи її життєвого шляху, схарактеризовано основні здобутки вченого в різних галузях філології. Визначено роль у формуванні нових підходів до дослідження російсько-українських мовних стосунків.

Бібліографія містить вичерпний перелік друкованих праць науковця та видань, здійснених за її безпосередньою участю.

Для мовознавців і всіх, хто цікавиться історією становлення українського мовознавства в цілому та української русистики зокрема.

ISBN 978-966-489-071-4

© Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, 2010
© Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ Н. Г. ОЗЕРОВОЇ

Сьогодні ми впевнено можемо говорити про те, що вивчення російської мови українськими мовознавцями має певну історію і традиції. Історія української русистики – це часткове відображення історії країни з її політичними вподобаннями, економічними злетами і падіннями, культурними й освітянськими здобутками. Кожний етап розвитку російського мовознавства представлений відомими не лише в Україні іменами. Підґрунтя української русистики було закладено науковими розробками М.О. Максимовича, І.І. Срезневського, О.О. Потебні, П.Г. Житецького, В.М. Ганцова та ін. – визнаних славістів кінця XIX – першої половини XX ст.

Окремий період вивчення російської мови в Україні пов'язаний з Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України й відділом російської мови, утвореним у його структурі в 1971 році. Тут зосереджувався кращий науковий потенціал українських русистів радянської доби. Без перебільшення можна стверджувати, що розвиток російського мовознавства в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття неможливо уявити без постаті Ніни Григорівни Озерової. Завдячуючи її повсякденній наполегливій, такій непомітній праці, словосполучення «українська русистика» наповнилося змістом і набуло широкого визнання.

Той, кому довелося хоча б раз спілкуватися з Ніною Григорівною, добре зрозуміє мене як автора вступної статті в тому, наскільки важко передати на папері усю гаму почуттів, палітру емоцій, які виникають у зв'язку з цим іменем, та розказати про усі таланти цієї людини. За традицією написання біографічних даних, стисло наведемо основні дати біографії.

Ніна Григорівна Озерова народилася 16 вересня 1940 року в м. Києві в родині військовослужбовця Шевченка Григорія Гнатовича. Батько був родом з м. Слов'янська Донецької області. На жаль, його спіткала доля багатьох чоловіків-військовослужбовців, які зі зброєю в руках стали на захист вітчизни у роки Великої вітчизняної війни. Григорій Гнатович загинув на фронті під Ленінградом у 1943 році. Виховання доньки в цілому лягло на плечі матері – Шевченко Марії Андріївни, яка була родом з м. Лубен Полтавської області, де й мешкала родина і пройшли дитячі та підліткові роки Ніни Григорівни. Тут, у Лубнах, Ніна Григорівна закінчила із золотою медаллю середню школу № 3.

У 1957 р. вступила на філологічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчила у 1962 р. За розподілом Ніна Григорівна почала працювати на посаді учителя російської мови та літератури у школі-інтернаті № 19 м. Києва. Після розформування цього закладу з 1 грудня 1962 р. була призначена учителем російської мови та літератури у середню школу № 180 м. Києва, у якій працювала до березня 1972 р.

З 1964 до 1969 р. роботу в школі Ніна Григорівна поєднувала з навчанням в аспірантурі Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР. Результатом наполегливої праці аспірантки став успішний захист у 1973 р. кандидатської дисертації на тему «Средства выражения отрицания в современных русском и украинском литературных языках».

У березні 1972 р. була обрана за конкурсом на посаду молодшого наукового співробітника відділу російської мови Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР. З 1978 р. – старший науковий співробітник, з грудня 1987 р. – завідувач відділу російської мови.

У 1977 р. упродовж трьох місяців перебувала на стажуванні в США та Великобританії як стипендіат ЮНЕСКО від УРСР.

Член КППС з січня 1965 р.

Звичайно, за наведеними точними датами криються хвилювання, сумніви, захоплення, вподобання, які дуже важко передати сторонній людині. Користуючись нагодою, я попросила Ніну Григорівну згадати свої дитячі, студентські роки, розказати про роботу в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні. Сподіваюсь, розповідь ювілярки стане унаочненням сухих цифр, що позначають певні етапи на дорозі життя.

«Мої батьки – інтелігенти у першому поколінні. Мій татусь Шевченко Григорій Гнатович, який загинув у 1943 році під Ленінградом, закінчив Військово-інженерну академію імені Куйбишева у 1940 році, був улюбленим ад'юнктом легендарного генерала Карбишева. Мама Шевченко Марія Андріївна – вчителька початкових класів. Усе своє життя я дуже пишалася своїм пролетарським корінням. Обидва мої дідусі – відомі на Полтавщині залізничники. Дідусь по мамі Андрій Дем'янович Цимбал, уродженець Конотопа, як тоді говорили, був надісланий на нову залізницю Київ – Полтава, коли 1902 року вона була прокладена до Лубен. Він був машиністом паровоза. І для мене слова пісні «Наш паровоз вперед летит – в коммуне остановка...» були такими зрозумілими: я реально бачила на цьому паровозі свого дідуся. Дідусь по папі Гнат Шевченко – уродженець села Литвяки – усе життя пропрацював на станції Ромодан, де був станційним робітником. Обидві мої бабусі, як усі дружини залізничників, були домогосподарками. У бабусі Параски Цимбал було восьмеро дітей: шестеро дочок і двоє синів. Дідусь, машиніст паровоза, усіх їх годував, і ще двоє дівчат (моя мама та тьотя Лена) вчилися у гімназії, тобто він за них платив. У бабусі була ще «приходяща» нянька, яка працювала, як у творах Нечуя-Левицького, «за харчі і одяг». Так жили робітники. І коли потім в університеті, я говорила про це на семінарах з історії КПРС, мені пояснювали, що

паровозний машиніст – це вже була робітничка еліта. Але як професор я б сьогодні не змогла утримувати восьмеро дітей.

Друга бабуся, папина мама, рано померла. Виховувала мене інша бабуся, яка не мала своїх дітей і пішла «на шестеро дітей». Вона була удовою. Померла і моя рідна бабуся. Моя мама, яка була в неї улюбленою невісткою, завжди дивувалася: «Мамо, як же ви пішли на шестеро дітей, я б уже на них не пішла». А та відповідала: «Та, дуже ж вже красивий був Шевченко».

Бабусі займалися вихованням дітей. Пізніше я розпитувала, як же ж можна прогодувати стільки дітей. Вона казала: «Борщ без м'яса не варився. На друге каша була чи щось інше, але шматок м'яса кожний мав. Узвар або груші під ліжком, куди вони залізали і їли».

Моє залізничне коріння певним чином визначило і моє ставлення до реальності, ідеологічні уподобання. Особливо це було предметом великої гордості, звичайно, у піонерському та комсомольському віці.

Закінчила я Лубенську середню школу № 3 1957 року. Ще в сьомому класі я вже знала, що буду російським філологом. Вчителькою російської мови в мене була випускниця Московського університету Алла Сергіївна Шереметьєва, саме з роду тих Шереметьєвих, музей яких є у Москві біля Останкіно. Вона приїхала в Лубни разом із своїм чоловіком Павлом Карповичем Сербіним, який учився в заочній аспірантурі Інституту педагогіки Української академії педагогічних наук, захистив кандидатську дисертацію з методики викладання російської літератури, і з часом вони виїхали до Житомира, де він потім працював професором Житомирського педагогічного інституту. Коли я вчилася у цій школі, хоча це й провінційне післявоєнне місто, тут зібралися такі викладачі, які й визначили долю усіх моїх однокласників. Так, я знала, що я буду навчатися лише в Київському університеті. Вчителем математики у мене був Максим Йосипович Мозок, випускник мех-

мату, який друкував свої наукові розвідки у «Віснику Київського університету». Викладач історії Михайло Загермістер теж закінчив історичний факультет Київського університету. Вони вважали, що їх вихованці повинні вчитися в найкращому вузі в Союзі – Київському університеті. Вони говорили: «Ні в яку Москву!». Хоча багато хто з моїх однокласників поїхали вчитися в Москву, мої подружки вчилися в Ленінграді. Проте я знала, що буду вчитися лише в Київському університеті.

Закінчивши 1957 року з золотою медаллю школу, я мала можливість вступати до будь-якого вузу на будь-який факультет лише за співбесідою. Я прийшла на співбесіду, яку проводив Микола Олександрович Семенов як заступник декана. І коли я розказала йому про статтю М.Г.Чернишевського «Об эстетическом отношении искусства к действительности», він сказав: «Я піднімаю обидві руки перед цією полтавською дівчинкою». Мене зарахували в університет.

У житті кожної людини студентські роки – це найкращі роки, найкращі спогади, особливо коли ти вписуєшся в атмосферу і студентського колективу, і життя в гуртожитку. В Університеті в шістдесяті роки вчилися і Василь Симоненко, Борис Олійник. Це були ті роки, коли ми всі насичувалися шістдесятництвом. Наприклад, ми, філологи, дуже раділи, що навчалися у другу зміну. Чому? Тому що одразу о сьомій годині ми йшли до великого залу червоного корпусу, де виступали перед нами і Сосюра, і Рильський, і Тичина, і Костянтин Симонов, і Твардовський приїжджав. Це культурне життя визначало набагато наперед і долю наших однокурсників. Я була так підготовлена у цій Лубенській школі № 3, що не відчувала себе менш освіченою, ніж наші, я б сказала, потім відомі мої однокурсники, наприклад, такі, як Анатолій Макаров, Наталя Мефодіївна Нагорна, які були киянами, які мали можливість долучатися до культурного життя столиці у шкільному віці. Ми одразу купили абонементи і до філармонії, і у музей російського

мистецтва, де проводилися лекції для студентів. Нас готували не якимись вузькими фахівцями з певної спеціальності, а щоб ми дивилися широко на світ як філологи.

Визначальну роль у моїй лінгвістичній, філологічній орієнтації відіграла Катерина Іванівна Самохвалова, яка була видатним педагогом і видатним діалектологом. Вона вже з першого курсу долучила нас до діалектології. Ми об'їздили російські села старообрядців, напевно, усієї України: і у Вінницькій області, і в Чернівецькій, і в Київській областях. Моя дипломна робота була з діалектології на тему «Говірка села Заморисшя Чорнобильського району». Звичайно, після Чорнобильської аварії мої старообрядці були переселені. А у той час у ці села я їздила навіть двічі на рік. Під час роботи був зібраний настільки вагомий матеріал, що Катерина Іванівна навіть спеціально послала мене на конференцію до Ленінградського університету, де я виступала перед відомими діалектологами, була навіть в діалектологічній експедиції в Архангельській області на Пінезі, куди нас направили від Ленінградського університету. Там ми почули материнські російські говірки. Якщо в Україні ці російські старообрядці жили 200-300 років після протопопа Авакума, то нам пощастило вивчати північні російські говірки, які не були представлені у нас. В Україні представлені були лише південноросійські та псковські говірки. Мої замошенці були саме із Пскова.

Більшість наших однокурсників орієнтувались на те, що вони будуть літературознавцями, будуть вивчати Пастернака, Ахматову і т.д. А ми, хто захоплювався діалектологією, писали блокнотні записи (тоді ще не було магнітофонів), але вони були достатньо достовірні, ми, звичайно, нічого там не придумували. Це ж визначило і мою лінгвістичну орієнтацію. Я прослухала лінгвістичні курси, спецсемінари з різних лінгвістичних дисциплін. Після захисту дипломної роботи вчена рада філологічного факультету рекомен-

дувала мене до вступу в аспірантуру. Але шістдесятництво мало, так би мовити, і зворотній бік. Тоді російська мова була, якщо не в загоні, то принаймні не була популярною. Місць в аспірантуру на кафедру російської мови, як і на кафедру російської літератури не дали. Усі русисти пішли працювати у школу.

Десять років я пропрацювала у київській середній школі № 180, що на Воскресенці. Я зовсім не жалкую про цей час, який мені довелося віддати народній освіті. Я любила викладацьку роботу, завжди любила дітей, завжди була класним керівником. Ми багато їздили на різноманітні екскурсії, з чоловіком водили дітей у туристичні походи по різних околицях Києва. В усякому разі, коли я вже була досвідченим мовознавцем, мені нестрашно було ні писати підручник, ні укладати програму, ні рецензувати підручники для різних шкіл, про що навіть не буду і говорити.

В 1964 році я вступила до аспірантури Інституту мовознавства заочно. Я знала, що я буду вчитися в аспірантурі. Ще коли я написала дипломну роботу, я пішла на трирічні курси англійської мови і отримала корочки про те, що як педагог маю право викладання ще й англійської мови. Пішла я на курси і філософії, куди ми вже ходили удвох з моїм чоловіком на заняття. Тому кандидатські іспити я склала ще до вступу в аспірантуру, а під час вступу складала тільки екзамени зі спеціальності. Не зовсім гладко почалася в мене моя аспірантура. Мій перший науковий керівник Любов Андріївна Коробчинська сказала мені, що ви будете займатися не діалектологією, а історією мови. Я ж відповіла, що не хочу займатися історією мови, вона тоді сказала: «Самі вибирайте собі тему». Після цієї розмови я два-три місяці ходила в ЦНБ, читала все і прийшла вже зі своєю темою «Категорія заперечення в російській та українській мовах». Тема була затверджена на вченій раді, і так почалося моє наукове життя в Інституті мовознавства. На жаль, Любов

Андріївна пішла з Інституту, і Віталій Макарович призначив моїм керівником Тетяну Купріянівну Черторизьку. Я працювала в школі і писала дисертацію, і коли в 1971 році було створено відділ російської мови, Іван Костьович запитав, чи є хтось на невеличку зарплату молодшого наукового співробітника. І я пішла на цю невеличку зарплату, хоча в школі я одержувала в півтора рази більше. Але і навантаження було більше. З тих пір, з березня 1972 року, я пройшла за конкурсом на посаду молодшого наукового співробітника відділу російської мови Інституту мовознавства. Через рік я вже захистила кандидатську дисертацію, працювала в різних темах, які розробляв відділ, можливо, за винятком тих, які вела Віра Юріївна Франчук з історії мови. Не минуло дарма і моє трирічне відвідування курсів іноземних мов. В 1977 році від Інституту я одержала стипендію ЮНЕСКО і мала тримісячне відрядження до Сполучених Штатів Америки та Великобританії, де вивчала стан викладання російської та української мов у таких університетах, як Гарвардський, Колумбійський, Принстонський, зустрічалася з українською діаспорою. У Великобританії також відвідувала Оксфордський і Кембріджський університети, працювала у Британському музеї. Після приїзду зібраний матеріал вилився у певні статті, присвячені огляду літератури. Інтернету в ті часи ще не було, звичайно, праця у Британському музеї, бібліотеці Конгресу Вашингтона вплинула на розширення мого загального лінгвістичного світогляду.

Працювала я над «Словником мови російських творів Шевченка». Це була наша велика тема, якою керувала Т.К. Черторизька. Ця праця була гідно поцінована – ми отримали у 1989 році Державну премію УРСР в галузі науки і техніки. В цьому ж році я захистила докторську дисертацію, над якою працювала паралельно з плановою темою відділу. У 1987 році Галина Прокопівна Іжакевич залишила керівництво відділом, і я стала завідувачем відділу російської мови.

Своєю заслугою я вважаю те, що, незважаючи на всі ті «блакитні», «помаранчеві» та інші майдани, вдалося зберегти відділ. І російська мова є поцінованою, русистика в Україні існує, і, так би мовити, всі аспіранти, докторанти знають, що вони завжди знайдуть прихисток, пораду, консультацію у відділі російської мови Інституту мовознавства Національної академії наук України.

Почавши свою наукову біографію із вивчення заперечення в російській та українській мовах, Ніна Григорівна впевнено зайняла місце визнаного фахівця з російської та української граматики. Перші публікації дослідниці з цієї теми вилились у розділ «Словообразовательные и лексические элементы отрицательной семантики в русском и украинском языках», який увійшов до колективної монографії «Сопоставительное исследование русского и украинского языков» (К., 1975). У складі авторського колективу вченому вдалося розробити методологію та методику порівняльного аналізу споріднених мов, дослідити процеси контактування мов на граматичному рівні й проаналізувати результати таких контактів, що відбулися як на лінгвальному, так і на позамовному рівнях.

Захоплення категорією заперечення у близькоспоріднених мовах переросло у кандидатську дисертацію «Средства выражения отрицания в русском и украинском литературных языках» (1973 р.), за матеріалами якої у 1978 р. було видано монографію «Средства выражения отрицания в русском и украинском языках». Комплексний підхід до вивчення лінгвальних засобів вираження категорії заперечення в сучасних літературних російській та українській мовах, який дослідниці успішно застосовує уже в ті роки і який набув популярності наприкінці ХХ ст., визначив глибину і масштабність аналізу та висновків. Авторка описала засоби заперечення на словотвірному, лексичному, синтаксичному, фонетичному рівнях. Уперше Ніною Григорівною було здійснено експериментально-

фонетичне дослідження інтонаційно-заперечних речень і проаналізовано спільні та специфічні засоби заперечення в порівнюваних мовах.

Грамматичні студії Н.Г. Озерової представлені і рядом статей, серед яких варто назвати такі: «Семантический аспект категории рода существительных в русском и украинском языках» (Симферополь, 1983), «Семантический аспект категории числа существительных» (Кировоград, 1984), «Варианты числовой корреляции вещественных существительных в русском и украинском языках» (Кировоград, 1985), «Многозначность существительного и его грамматическая характеристика» (М., 1987), «Семантическая категория «конкретность/абстрактность» в падеже русских и украинских субстантивов» (Винница, 1988), «Субстантивный род в структуре русских и украинских полисемантов» (Slavia, 1990), «Грамматична концепція іменника в російській та українській мовах» (Мовознавство, 1991), «Теоретичні основи зіставного вивчення граматики близькоспоріднених мов» (Мовознавство, 1992) та ін. Аналізуючи семантико-граматичні особливості іменника, дослідниця прискіплює вивчає й описує взаємодію лексичної та граматичної семантики іменника, порівнюючи цей процес в українській і російській мовах.

Увага до іменника переросла в предмет особливого вивчення у докторській дисертації «Формально-семантическое взаимодействие в морфологических категориях субстантива (на материале русского и украинского языков)», яку Н.Г. Озерова успішно захистила у 1989 р. і за матеріалами якої побачила світ монографія «Лексическая и грамматическая семантика существительного» (К., 1990). І хоча мовознавча наука сьогодні намагається застосовувати якнайширший спектр методів аналізу суміжних дисциплін, проте праця Ніни Григорівни, побудована

на основі одного з класичних лінгвістичних методів – зіставлення, є й сьогодні зразком досконалого володіння та застосування методо-термінологічного апарату. Наукова новизна дослідження, сформульована як «здійснення системного аналізу формально-семантичної взаємодії у субстантивних морфологічних категоріях, яка формально відображується у межах словоформи, визначення кола релевантних семантичних категорій для категорій роду, числа й відмінка іменника у близькоспоріднених російській та українській мовах, встановлення характеру об'єктивно існуючих закономірних зв'язків між вказаними категоріями», і сьогодні не втратила своєї значущості. Саме у цій праці Н.Г. Озерової вперше у слов'янському мовознавстві здійснено дослідження граматичної специфіки полісемантів, лексико-семантичні варіанти яких гетерогенні по відношенню до родових, числових і відмінкових характеристик, а також аналогічних омонімічних лексем однієї частиномовної належності. На сучасному ілюстративному матеріалі дослідниця переконливо довела, що лексична і граматична семантика іменника виявляється у складному переплетенні властивих йому семантичних і морфологічних категорій, їх опосередкованих зв'язках з лексико-семантичними субстантивними групами, з граматично значущим контекстом, його впливом на функціонування граматичних форм.

Зіставлення як один з основних методів мовознавчих досліджень і напрямок роботи відділу російської мови Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні у багатьох випадках визначає спрямування наукових розробок його співробітників і Ніни Григорівни зокрема. Фундаментальною є колективна монографія «Сопоставительная грамматика русского и украинского языков» (К., 2003), над якою працювали науковці відділу на чолі з Н.Г. Озеровою упродовж п'яти років. У праці подано системний опис української

та російської граматики на словотвірному, морфологічному, синтаксичному рівнях, представлено спільні та специфічні риси, визначено семантичну своєрідність граматичних засобів кожної з мов, вивчено літературно-нормативні еталони письмової та усної форми мови, зафіксовано динаміку змін у граматичних системах російської та української мов наприкінці ХХ ст.

Особливий розділ у збіжних студіях Н.Г. Озерової присвячений стилістиці та культурі української та російської мов. Ця тема представлена низкою статей дослідниці, зокрема, «О культуре русской и украинской речи» (1991), «Газетно-публицистический стиль в русском и украинском языках» (1997), «Функциональные стили русского и украинского языков в условиях их контактирования» (1997), «Современные тенденции в развитии газетно-публицистического стиля русского и украинского языков» (1998), «Информативная функция русской и украинской газетной речи» (1999) та ін. У колективній монографії «Пути повышения культуры русской речи на Украине» (К., 1986) Ніною Григорівною написані розділи «Акцентуация существительных» та «Морфология». Описуючи акцентні варіанти, зафіксовані в російській мові сучасних українців, дослідниця спостерігає як спільні, так і специфічні риси в російській мові українців та росіян, робить висновок про частотний збіг окремих компонентів пар, маркованих часовою шкалою, в Україні та на основній території розповсюдження російської мови, про ідентичність функціонально-стильової забарвленості акцентних варіантів в російській мові киян та москвичів, лєнінградців та ін.

Антропоцентрична зорієнтованість лінгвістичних досліджень останнього часу вплинула і на нові, культурологічні, акценти стилістичних студій. Лінгвокультурологія і збіжна стилістика знайшли своє відображення у нових темах науково-дослідних робіт, над якими працює відділ російської мови на чолі з Ніною Григорівною Озеровою останнє десятиліття: «Український

мовно-культурний компонент в історії російської літературної мови» (2000-2005), «Вплив української мови та культури на розвиток російської літературної мови (XIX-XXI ст.)» (2006-2010). Об'єктом уваги науковця стали російські тексти письменників XIX – XX ст., що були вихідцями з України. У численних публікаціях останніх років з позицій лінгвокультурології Н.Г. Озерова вивчає лексико-семантичні засоби вираження українського культурного компонента у російськомовних художніх текстах. Ця тема відображена у таких статтях, як «Украинские культуремы в произведениях К.Г. Паустовского», «М.А. Булгаков и украинский язык», «Міжкультурна комунікація в ідіостилі І. Бабеля», «Украинский лингвокультурный компонент в творчестве В. Нарезного», «Художественный дискурс Г.П. Данилевского как пространство межкультурного диалога», «Межкультурная коммуникация в художественном дискурсе Н.С. Лескова», «Межкультурный диалог в историческом романе Д.Л. Мордовцева», «Украинские культуремы в дискурсе Виктора Некрасова». Слід зауважити, що нові лінгвістичні вподобання допомогли співробітникам відділу російської мови на чолі з Ніною Григорівною по-новому поглянути на питання вивчення міжмовної взаємодії. Зіставне вивчення російської та української мов сьогодні зорієнтоване на аналіз міжкультурного діалогу, що знаходить своє вираження і на різних мовних рівнях двох близькоспоріднених мов. Лінгвокультурні компоненти у художніх текстах відомих письменників стали об'єктом особливої уваги науковця сьогодні.

Педагогічний досвід Ніни Григорівни вплинув і на зорієнтованість її наукових знань у бік школи та вузів. Автор підручників з російської мови для початкових та старших класів для шкіл з українською мовою викладання, які витримали декілька перевидань, автор програм з російської мови, стилістики, риторики, Ніна Григорівна користується заслуженим авторитетом освітян України. Її

теоретичні знання та практичний досвід науково-педагогічної діяльності визначили високий рівень науково-методичних розробок, лексикографічних праць, здійснених під її керівництвом та за її безпосередньої участі. Неабиякою популярністю продовжують користуватися і зараз словники, у створенні яких брала участь дослідниця. Згадаємо, наприклад, «Словарь русского литературного словоупотребления» (К., 1987), «Орфографический словарь. Для начальных классов» (К., 1985, 1989). Ці словники створювались за участю співробітників відділу російської мови докторів філологічних наук, професорів Г.П. Їжакевич та Т.К. Черторизької, кандидатів філологічних наук Л.М. Стоян та Н.П. Романової.

У лексикографічному доробку Н.Г. Озерової окрему позицію займає «Словарь языка русских произведений Шевченко» (К., 1985). У складі авторського колективу Ніна Григорівна була удостоєна Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1989 р.).

Великою популярністю користувався підручник для шкіл з поглибленим вивченням російської мови, написаний у співпраці з В.І. Кононенко та Н.Т. Проніною («Русский язык: Учебное пособие для старших классов». – К., 1987).

Упродовж багатьох років Н.Г. Озерова читала лекції з російського мовознавства в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова, очолювала державні екзаменаційні комісії з російської мови у згаданих та інших вищих навчальних закладах України.

Ніна Григорівна багато робить для пропаганди наукових знань не лише серед учнівської молоді, а й серед людей старшого покоління. Науково-популярні статті з різних питань функціонування російської мови в Україні, культурі усної мови у наукових і періодичних виданнях, написані одноосібно та у співавторстві з

І.К. Білодідом, В.М. Русанівським, Г.П. Їжакевич, С.Я. Єрмоленко, В.В. Чумаком, сповнені переконливих фактів про багатство, красу, необхідність мов, про взаємодію та вплив російської й української мови. Ніна Григорівна є автором вступної статті та упорядником біобібліографічного нарису про академіка НАН України В.М. Русанівського, автором статей про Г.П. Їжакевич, С.Я. Єрмоленко в енциклопедії «Українська мова».

За роки наукової діяльності Н.Г. Озерова опублікувала біля 250 наукових праць з русистики, зіставного мовознавства, міжмовних контактів, культури мовлення, лінгвокультурології. Під її керівництвом та за її безпосередньої участі в Інституті розроблявся ряд нових і актуальних напрямів дослідження і функціонування російської мови в Україні, закономірностей взаємодії російської та української мов.

Протягом усіх років завідування відділом Ніна Григорівна здійснює координацію наукової роботи з російського мовознавства не лише Інституту мовознавства, а й кафедр російської мови вузів України, є заступником голови Наукової ради НАН України з проблеми «Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності», головою ради з мов національних меншин Міністерства освіти та науки України, членом двох спеціалізованих рад з присудження наукових ступенів, плідно працює в редколегіях журналів «Мовознавство», «Русская филология», «Русистика», «Відродження». Н.Г. Озерова майже двадцять років виконувала обов'язки ученого секретаря Спеціалізованої ради для захисту докторських дисертацій. Левова частина діяльності вченого присвячувалась вихованню наукових кадрів. Під її керівництвом захистилося більше двох десятків кандидатів та докторів наук, науковців, що обіймають нині високі посади.

Глибока обізнаність з теоретичними та практичними проблемами українського та російського мовознавства сприяла тому, що

Ніна Григорівна брала активну участь у роботі ІХ (Київ, 1983 р.), Х (Софія, 1988 р.), ХІ (Братислава, 1993 р.) Міжнародних з'їздів славістів, VII Конгресу МАПРЯЛ (Москва, 1990 р.).

Однією з характерних рис Ніни Григорівни є об'єктивність. Критичний погляд поширюється не лише на вчинки та дії як свої власні, так і інших людей, а й на суспільні, виробничі справи. Отримавши від народження найвищий людський гатунок, Ніні Григорівні вдалося не лише зберегти його впродовж роки життя, а й поширювати серед людей, які зустрічалися на її шляху.

За кропітку й сумлінну працю Н.Г. Озерова нагороджена Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Результати майже багаторічної наукової діяльності збагатили різні філологічні сфери: граматику, лексикологію, лексикографію, стилістику та соціолінгвістику, компаративістику, лінгвокультурологію, лінгводидактику. Наукові розвідки вченого створюють теоретичний фундамент для досліджень з русистики в Україні. І сьогодні Ніна Григорівна відкрита для наукових і творчих контактів, для плідної праці в ім'я української русистики.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

- 16 вересня 1940 р. Народилася Н.Г. Озерова.
- 1947-1957 рр. Навчання в середній загальноосвітній школі № 3 м. Лубни Полтавської області.
- 1957 р. Зарахована студенткою філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка.
- 1962 р. Закінчила Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка. Отримала диплом з відзнакою та рекомендацію для вступу в аспірантуру.
- 1962-1972 рр. Працювала вчителькою російської мови та літератури у київській середній школі № 180.
- 1964 -1969 рр. Навчання в заочній аспірантурі Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні.
- 1966 -1969 рр. Викладач кафедри російської мови (за сумісництвом) Київського педагогічного інституту ім. М.О. Горького.
- березень 1972 р. Обрана за конкурсом на посаду молодшого наукового співробітника відділу російської мови.
- 1973 р. Захистила кандидатську дисертацію.
- 3 1978 р. Старший науковий співробітник.
- 1977-1981 рр. Викладач кафедри російської мови (за сумісництвом) Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка.
- 1983 р. Учасник ІХ Міжнародного з'їзду славістів (Київ).
- 1988 р. Учасник Х Міжнародного з'їзду славістів (Софія).

- 1989 р.   Захистила докторську дисертацію.
1989 р.   Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки.
1990 р.   Учасниця VII Конгресу МАПРЯЛ у Москві.
Лютий 1993 р.   Присвоєно вчене звання професора.
1993 р.   Учасник XI Міжнародного з'їзду славістів (Братислава).
з грудня 1987 р.   Завідувач відділу російської мови.
до сьогодні

КОЛЕГИ Й УЧНІ ПРО Н.Г. ОЗЕРОВУ

*Єрмоленко Світлана Яківна,
член-кореспондент НАН України,
завідувач відділу стилістики та культури мови
Інституту української мови НАН України*

Хто перший уранці відвідує відділ стилістики та культури мови? Звичайно, це подруга Ніна, або офіційно – Ніна Григорівна Озерова. Коли вона приходить в Інститут, її гучні каблучки обов'язково чути в коридорі на сьомому поверсі. А у відділ стилістики та культури мови навідується Ніна Григорівна зовсім не для того, щоб перевірити присутність на роботі співробітників і завідувача, а щоб поділитися своїми цікавими спостереженнями і розповідями про “картинки із життя”. Це повелося ще відтоді, як була з нами незабутня Люба Пустовіт, і були ми всі трохи молодшими...

Минають роки, а особливий талант Ніни Григорівни колекціонувати смішні ситуації, відтворювати почуті комічні фрази не старіє. “Картинки із життя” завжди ніби чекають на неї. Багато висловів подружки стали крилатими не лише в наших двох мовознавчих установах, а й у колі наших родин.

Не можна не згадати спільних засідань, обговорень дисертацій.

До речі, чи не половина докторів і кандидатів наук в обох інститутах захищали дисертації у спеціалізованій раді, ученим секретарем якої упродовж багатьох років була Ніна Григорівна. Її пильне вчительське око, здатність все робити чітко допомагала здобувачам – і співробітникам академічної установи, і викладачам вищих навчальних закладів з усієї України. До речі, з нею легко було працювати над текстами популярних статей про культуру української і російської мов. Вона завжди має цікаві ідеї і гарний стиль викладу.

До роботи в колективних темах (а таких в Інституті мовознавства завжди було багато), а також до громадських доручень Ніна Григорівна завжди ставиться дуже відповідально.

Гострий розум, блискавична реакція, вагома аргументація характерні для виступів Озерової-науковця.

На кому можна перевірити, чи вдало сформульована тема дисертації, обрана назва книжки або просто невеличкої наукової розвідки з практичним спрямуванням? Хто порадить прочитати цікаву статтю в газеті, журналі?

Хто переконає, що найважливіше в одязі, який збираєшся придбати, – його функціональність? Хто, не нарікаючи, багато років тягне в міністерських комісіях нелегкого плуга зв'язку науки зі школою? Звичайно, Ніна Григорівна Озерова. А ще вона зразок людяності, вдячності, коректності у ставленні до своїх старших колег, до вчителів, усіх тих, хто сприяв її науковому зростанню. Значний науковий доробок Ніни Григорівни засвідчує виставка її праць. Вони відомі не лише в Україні.

Ніна Григорівна – вроджений педагог. Хист педагога, очевидно, допомагає їй і в керівництві відділом, і в спілкуванні з колегами, як науковцями, так і викладачами вищих навчальних закладів.

В останні роки одна з неодмінних тем наших розмов, хай то буде зустріч в інституті, чи спілкування по телефону, – тема відпочинку на березі Дніпра.

Я просто захоплена подружжям Озерових, які весь свій вільний час проводять на Дніпрі. Дніпро і ліс, загалом природа – це, справді, скарбниця здоров'я, а для Ніни Григорівни – це ще й широкий простір спілкування з людьми, до мови яких вона, як вдумливий науковець, прислухається.

Ювілеї, дорoga Ніно Григорівно, приходять і відходять, а Дніпро і гідропарк залишаються... Тож хай Дніпрові хвилі, лісові квіти і гриби не тільки підтримують здоров'я, а й надихають Тебе

на творчість, хай приносить утіху природа, що царює навкруги,
улюблена праця, хай кожен день, години й хвилини озиваються до
Тебе радістю повноцінного життя!

Тропина Ніна Павловна,
доктор філологічних наук, професор,
заведуюча кафедрою російського
язика і загального язикознавства
Херсонського державного університета

Мое знакомство с Ниной Григорьевной Озеровой относится к началу восьмидесятых, на которые пришлись мои аспирантские годы. Нина Григорьева была тогда заместителем Галины Прокофьевны Ижакевич, заведовавшей Отделом русского языка, а чуть позже и сама возглавила Отдел. Помимо того она была парторгом Института языковедения и ученым секретарем Совета по защитах диссертаций. Эти формальные позиции не были такими формальными, как может показаться: человек, занимавший их, должен обязательно обладать комплексом качеств – иметь вес в науке и научных кругах, стратегически мыслить, быть хорошим организатором, знать, уважать и любить людей науки – «кабинетных» ученых, вузовских преподавателей, аспирантов, библиотекарей, технический персонал. Все эти качества уже в те годы были у Нины Григорьевны.

Внешне она была тогда очень красивой женщиной с точеной фигуркой, решительной походкой и хорошим вкусом. За этой внешностью скрывался четкий ум и тонкое лингвистическое чутье. Коллектив Отдела и Института уважал Нину Григорьевну, а МНС и аспиранты одновременно немного побаивались. Нину Григорьевну знали практически все филологи Украины (и не только

Украины), а она знала всех филологов Украины (и не только). На заседаниях Отдела, при обсуждениях научных отчетов, диссертаций, утверждении тем и т.д. ее мнение, ее рекомендации были всегда весомыми, а вердикт – окончательным. Она умела увидеть перспективность научных идей, не боялась новых веяний в науке.

Я признательна судьбе за то, что она прочными нитями связала меня с Отделом русского языка Института языковедения НАН Украины: годы спустя после аспирантуры, когда я задумала докторскую диссертацию, Нина Григорьевна согласилась быть моим научным консультантом. Делала она это блестяще и с большим тактом: научные идеи, порой неожиданные повороты в направлении исследования обсуждались как-то легко, непринужденно. Но эта непринужденность скрывала четкое видение научных перспектив (большой дар ученого, данный не всем, но им, как уже говорилось, в полной мере обладала и обладает Нина Григорьевна). Нина Григорьевна была для меня лоцманом, помогавшим найти путь между рифов и мелей и выйти на глубину научных обобщений.

Все эти годы за стенами Отдела – то размеренно и, как иногда казалось, неизбежно, то тревожно и аритмично пульсировала жизнь страны. А в Отделе неизменно царила и царит своя особенная атмосфера – атмосфера служения Науке, Русистике. Эта атмосфера возникла и по сей день существует благодаря тем ученым, которые работали и работают в Отделе, благодаря тем Личностям, которые возглавляли и возглавляют Отдел. Благодаря Нине Григорьевне, многие годы возглавляющей Отдел, эта атмосфера и сегодня царит в нем.

Есть чему поучиться и чему подражать Нине Григорьевне и в личной жизни. Всю жизнь рядом с ней ее верный рыцарь – Валентин Иванович, известный ученый в области авиации, чьи заслуги перед страной и наукой отмечены правительственными наградами. Валентин Иванович нередко допоздна засиживается в стенах

института, преданно ожидаю, когда освободится Нина Григорьевна после обсуждения или защиты чьей-нибудь диссертации. Через всю жизнь прошла привязанность этих людей.

От всей души поздравляю Нину Григорьевну – талантливо-го ученого, умелого организатора, умного и чуткого человека – к юбилею. И желаю ей еще многие годы служить науке и людям.

ДОЗЕМНИЙ УКЛІН ВАМ, УЧИТЕЛЮ

*Марія Юліанівна Федурко,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри філологічних дисциплін
та методики їх викладання у початковій школі
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка*

Травень 1990 року. Над Києвом і в Києві весна у розквіті. Та мені зовсім не до її чарів: поспішаю у «свята святих» української філологічної думки – Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні. Тут мені призначено зустріч із доктором філологічних наук, завідуючою відділу російської мови Ніною Григорівною Озеровою. Хвилююся, бо від цієї зустрічі залежить чимало: чи погодиться Ніна Григорівна бути науковим керівником моєї дисертаційної праці, отож чи відбудуся я як висококваліфікований фахівець вищої школи. А ще ж попереджено: Ніна Григорівна – керівник строгий, зволікань не терпить, вимагає праці сумлінної й результативної!

І ось я на порозі відділу російської мови. Було це під обідню пору, тож у відділі науковців не густо, тільки за одним столом працюють. Здогадуюся: це і є Ніна Григорівна. Перший погляд, перші фрази – і всі мої сумніви й переживання вмить розвіяно. Ніна

Григорівна розпитує про все одразу: і про наукові зацікавлення, і про колег, і про сім'ю ... А на вустах – щира усмішка, а в очах – добро. Відтоді й назавжди я зрозуміла: ось таким має бути справжній керівник! Тоді добрі здобутки, повага, щире захоплення – усе гарантовано.

Пишу ці рядки – і в пам'яті постають засідання відділу російської мови, обговорення запланованих питань, тем і розділів дисертацій, попередні захисти. Вони завжди були людними, бо відсутність аспірантів і здобувачів не схвалювалася. А ще це була добра школа наукової дискусії. Від нас вимагалось не тільки слухати, а й вникати у суть повідомлюваного, ставити запитання до доповідача, навіть не погоджуватися з ним, пропонуючи власне бачення проблеми, обстоюючи його в науковій суперечці, якою вправно диригувала Ніна Григорівна. Щоб достойно виглядати у такі хвилини, треба було працювати і працювати – на цьому теж завжди наголошувала наш мудрий керівник. І водночас учила не розгублюватися перед лавиною нових відомостей. До сьогодні пам'ятаю кинуту Ніною Григорівною зовсім буденно фразу «Через це всі проходять» на моє розпачливе «Виявляється, я нічого не знаю!», сказане після ціломісячної праці в бібліотеці.

В Інституті мовознавства здобувачі наукового ступеня кандидата наук складали (очевидно, і тепер складають) іспит із спеціальності у два етапи. У відділі російської мови на ньому завжди був присутній академік Віталій Макарович Русанівський. Звичайно, усі ми, екзаменовані, страшенно хвилювалися, але щиру підтримку наших екзаменаторів на чолі з Ніною Григорівною теж відчували.

Присутність Ніни Григорівни як ученого секретаря Спеціалізованої вченої ради на прилюдному захисті дисертацій теж завжди була доброю підмогою. Глянеш на неї, зібрану, ділову, і розумієш, як маєш виглядати у таку відповідальну, майже доленосну мить.

Вельмишановна Ніно Григорівно! У світлий день Вашого ювілею щиро зичу Вам здоров'я, добра, нових наукових ідей і проєктів та успішної їх реалізації. Щоб Ваші учні ніколи Вас не розчарували, а тільки додавали сили до життя і праці. І щоб у здоров'ї та з творчим завзяттям Ви зустрічали свій столітній ювілей!

УЧИТЕЛЬ МЫСЛИ

*Саплин Юрий Юрьевич,
кандидат филологических наук, доцент,
доцент кафедры английской филологии
Института иностранной филологии
Классического частного университета
(г. Запорожье)*

На просторах современной информационной паутины мне встретился афоризм современного немецкого писателя Эрнста В. Хайне: «Настоящее требует от нас трезвого рассудка, а будущее – фантазии. Только прошлое, исполненное трогательных воспоминаний, принадлежит раю». В самом деле, воспоминания об аспирантуре (1985-1988 гг) при Отделе русского языка Института языковедения АН Украины приятно согревают меня до сих пор. Нина Григорьевна Озерова (ученый секретарь отдела в те годы) была мотором и нервом коллектива. О ее пунктуальности, деловитости, собранности, можна сказать, легенды ходили. Но мне повезло вдвойне – она руководила моей кандидатской диссертацией. Как-то услышал парадоксальную реплику: «Научный руководитель родней мужа или жены: с ними можно развестись и найти других, а научный руководитель – это раз и навсегда;

что бы ни случилось в жизни, ты всегда остаешься его учеником – продолжателем, подражателем или ниспровергателем – но в любом случае несешь по жизни ответ его мыслей».

В аспирантуру я пришел достаточно начитанным молодым человеком, не без социального опыта. Но своим лингвистическим (и социолингвистическим) мышлением я обязан аспирантуре, и прежде всего Н.Г. Озеровой. Сегодня мне понятно, насколько сложно дать аспиранту такую тему, в которой ему было бы, с одной стороны, интеллектуально комфортно, а с другой, – его мышление получало бы стимул для развития, словом по шиллеровски-некрасовски, «чтобы словам было тесно, мыслям – просторно». Спасибо, Нина Григорьевна, за тему, которая определила мой дальнейший путь...

Но удачный выбор траектории – это только полдела. Научное знание – это больше, чем просто информация: важно не только знать *что*, но и *как*, *почему*, *когда* и *зачем*. Нужно ориентироваться в том, кто обладает соответствующим опытом или ресурсами, какие опробованные процедуры ведут к успешному результату, как выбрать ключевые модели поведения и актуальные действия, понять более широкий контекст этих процедур, наконец, совместить время и пространство, ритм жизни и свойства личности. Истинная мудрость научного руководителя в том, чтобы понять, как эффективно использовать тот личностный потенциал, который изменить невозможно, и что нужно изменить в личности молодого исследователя. Нине Григорьевне это удавалось.

Каких-то конкретных (процедурных) указаний (скажем, исследуй это, или найди пример того) не припоминаю. Зато помню еженедельные собеседования по прочитанной научной литературе. Нину Григорьевну интересовало не только то, сколько и каких источников я проработал, а прежде всего то, как я их по-

нял. Эти беседы навсегда сформировали у меня принцип: «Важно не только вычитать умные мысли, важно самому «передумать» их заново».

Помню, как первый раз получил свою статью с ее правкой. Как научный редактор я и сегодня продолжаю ориентироваться на пример Н.Г. Озеровой – не просто переписывать текст, а прояснять сформулированную в тексте мысль.

Мыслить лингвистически – этому я и сегодня продолжаю учиться у заслуженного юбиляра, профессора Н.Г. Озеровой. Остается пожелать, чтобы продолжалось это учение как можно дольше, чтобы как можно дольше ее научный портрет оставался незавершенным и чтобы все новые краски ему могли придавать новые поколения молодых исследователей языка.

*Полякова Татьяна Михайловна,
кандидат филологических наук,
научный сотрудник отдела русского языка
Института языковедения
им. А.А. Потебни НАН Украины,
(аспирантка Н.Г.Озеровой
1999 – 2002 гг.).*

В 80-е годы прошлого века в Институте языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины работало много молодежи: выпускники вузов, студенты заочного или вечернего отделения филфака и просто выпускники средней школы. Кто связывал свою будущую научную жизнь с русистикой, тот хорошо знал, что в конце длинного коридора седьмого этажа Академии находится Отдел русского языка, где трудятся известные русисты Украины, последователи и преемники сильнейших лингвистов союзной державы.

Это Г.П. Ижакевич, Т.К. Черторижская, В.М. Брицын, Н.Г. Озерова, В.Ю. Франчук, Н.П. Романова, Л.М. Стоян, Н.П. Шумарова и др. Среди перечисленных личностей особо выделялась Нина Григорьевна Озерова – по неисчерпаемой энергетике и пронизательности взгляда, по колоссальной работоспособности и строгой педагогической осанке, и, конечно же, по замечательному чувству юмора.

Нам, тогда еще только будущим студентам, представлялось большой удачей и честью стать учениками Нины Григорьевны. А это была задача не простая. Желающих поступить в аспирантуру Института языковедения на специальность «русский язык» – хоть отбавляй, и все претенденты – с отличным уровнем знаний. Поэтому с «юных лет» прислушивались к советам и наставлениям ученого, «ловили» каждое слово. И Нине Григорьевне было что сказать каждому: будь то в библиотеке Института, в транспорте при совместном возвращении «с работы», при случайной встрече в городе.

Почти ежегодно работая председателем государственной экзаменационной комиссии в Киевском национальном университете им. Т.Г. Шевченко, Нина Григорьевна не только «отмечала» текущих блестящих выпускников, но и находила время подойти к своим, «институтским» заочникам, поинтересоваться успехами или проблемами. Такая забота необычайно нас трогала, заряжала энергией, вызывала стремление стать лучше и достойнее. Те, кому удалось в дальнейшем писать научную работу под руководством Нины Григорьевны, получали не только солидный багаж лингвистических знаний, но и уроки научной смекалки, упорного усердия, неисчерпаемой любознательности.

Нина Григорьевна всегда остается наставником для своих воспитанников. Живой ум, разносторонние знания, простая человеческая внимательность и такт – вот что привязывает к ней давних коллег и совсем молодых, начинающих лингвистов. Хотелось бы с таким человеком работать как можно дольше.

*Монжалея Тамара Константиновна,
доцент кафедры русского языка и
зарубежной литературы Сумского
государственного педагогического
университета им. А.С. Макаренко*

Чествуя со славным юбилеем Нину Григорьевну Озерову, хочется пожелать ей доброго здоровья, неиссякаемой энергии, творческого долголетия, счастливого продолжения научных поисков в ее работе и работах ее учеников (аспирантов).

Нина Григорьевна компетентный ученый, чуткий руководитель, опытный секретарь специализированного ученого совета и просто добрый человек. Она всегда готова была помочь нам, бывшим аспирантам, по всем вопросам, касающимся наших диссертаций, умела своевременно дать действенный совет. Темы диссертаций ее аспирантов всегда оригинальны, актуальны, в русле современных научных парадигм. Как многолетний руководитель Отдела русского языка Института языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины Нина Григорьевна направляет деятельность своего коллектива на изучение актуальных проблем современного языкознания.

Опытный секретарь ученого совета Нина Григорьевна уверенно вела нас, аспирантов, указывая последовательность сложной подготовки к защите диссертаций. Всегда строга, подтянута, пунктуальна, она была своего рода дирижером сложной процедуры защиты диссертаций.

С виду суровая и требовательная Нина Григорьевна душевно и внимательно, по-матерински, относилась к нам, помогала в решении сложных проблем написания и защиты диссертаций.

В Нине Григорьевне счастливо сочетаются качества глубокого и вдумчивого ученого, высококлассного учителя, чуткого и компетентного наставника.

Барбара Наталія Вікторівна,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
Конопотського інституту
Сумського державного університету

Глибина знань та широта наукових зацікавлень, уміння знаходити нестандартні рішення, передбачати актуальні напрями досліджень – усе це зробило Ніну Григорівну Озерову глибоко шанованою в науковому світі. Мені пощастило, адже під час написання дисертації професор була моїм науковим керівником.

Прагнення Ніни Григорівни братися за розробку виключно нового зумовило обрання цікавої й дещо несподіваної для мене теми дисертаційного дослідження, яка вимагала нових знань, умінь, примушувала постійно шукати свої шляхи... Під час навчання в аспірантурі я завжди відчувала потужну підтримку не тільки Вчителя, але, перш за все, Людини, знала, що постійно можу розраховувати на розуміння й допомогу. Протягом усього терміну нашого спілкування мала можливість упевнитись в абсолютній зібраності, пунктуальності й демократичності відомого науковця.

Ніна Григорівна Озерова стала для мене справжнім Наставником і залишиться на все життя взірцем порядності, мудрості, оптимального поєднання вимогливості й доброти, людяності. Спасибі Вам, Ніно Григорівно, за мудрі настанови, тактовне стимулювання до наукових шукань, за спонування творчо мислити, аналізувати.

Плідно працювати, удосконалювати професіоналізм, залишаючись при цьому жінкою, відданою родині, – цьому продовжую навчатися у свого Наставника й зараз.

Із великою повагою бажаю шановному ювілярові здоров'я, довголіття, добробуту, вдячних учнів та творчої наснаги.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ

1968

1. Заперечення в лексиці російської і української мов // Мовознавчі студії: Зб.наук.ст. / Відп.ред. Л.Г. Скрипник. – К.: Наук. думка, 1968. – С.138-147.

2. Засоби вираження заперечення в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. – 1968. - № 12. – С.24-29.

1970

3. Структура і семантика заперечних конструкцій в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 2. – С.24-29.

1972

4. Засоби підсилення заперечення в сучасній українській мові // Структурні рівні мови і методи їх дослідження: Збірник наук. праць / Відп.ред. В.С. Перебийніс. – К.: Наук. думка, 1972. – С.74-79.

1973

5. Интонационно-отрицательные предложения в русском и украинском языках // Русский язык в его связях с украинским и другими славянскими языками: Тезисы докл. и сообщ. – Симферополь, 1973. – С.97-101.

6. Средства выражения отрицания в современных русском и украинском литературных языках: Автореф. дис. ... канд. филол. наук, спец.: 10.02.01 – русский язык / Институт языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины. – К.: Наук. думка, 1973. – 22 с.

1974

7. Інверсія як засіб вираження заперечення в українському усному мовленні // Матеріали республіканської конференції з проблем синтаксису українського усного літературного сучасного мовлення. – Вінниця, 1974. – С.45-46.

1975

8. Російська мова у її зв'язках з українською та іншими слов'янськими мовами. Інформація про конференцію // Інформаційний бюлетень Наукової ради «Закономірності розвитку мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй». – 1975. – № 19. – С.13-15.

9. Російське мовознавство на сторінках журналу «Мовознавство» // Інформаційний бюлетень Наукової ради «Закономірності розвитку мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй». – 1975. – № 18. – С.36-37.

10. Словообразовательные и лексические элементы отрицательной семантики в русском и украинском языках // Сопоставительное исследование русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 1975. – С.181-200. Рец.: *В.И. Кононенко* // Укр. мова і літ. в школі. – 1976. – № 2. – С.90-92. *И.Ф. Протченко* // Вопр. языкознания. – 1976. – № 5. – С.159-161.

11. Рецензія: *И.И. Буткевич, С.А. Савицкая, Л.Н. Усачева*. Историческая грамматика русского языка. – К.: Вища школа, 1974 // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В.І. Леніна. Серія IV. Філалогія. – 1975. – № 2. – С.54-55.

1976

12. Досвід викладання російської мови. Інформація про конференцію // Українська мова і література в школі. – 1976. – № 3. – С.96.

13. Програма збору матеріалів по русській розмовній мові на Україні // Культура російської мови на Україні. – К.: Наук. думка, 1976. – С.330-340.

14. Пути підвищення культури російської мови в школах УРСР // Культура російської мови на Україні. – К.: Наук. думка, 1976. – С.121-139.

15. Синтаксис // Культура російської мови на Україні. – К.: Наук. думка, 1976. – С.214-225.

16. Усна російська мова в початковій школі УРСР // Російська мова – мова міжнародного спілкування і єднання народів СРСР. – К.: Наук. думка, 1976. – С.132-151.

17. Хроніка: [Всесоюзна конференція «Навчання російської мови в умовах близькоспорідненого білінгвізму» (Мінськ)] // Мовознавство. – 1976. – № 3. – С.92-93.

18. Хроніка: [Всесоюзна науково-практична конференція «Досвід викладання російської мови» (Ташкент)] // Мовознавство. – 1976. – № 2. – С.91-92.

1977

19. Вироботка навичок нормативної російської мови учнів шкіл Української СРР // Проблеми сопоставительної стилістики східнослов'янських мов. – К.: Наук. думка, 1976. – С.102-104.

20. Побутове мовлення і шкільне виховання // Мова. Людина. Суспільство. – К.: Наук. думка, 1977. – С.165-172.

21. Пути підвищення культури російської мови // Вопросы преподавания русского языка в школе с белорусским языком обучения: Сб. статей. – Минск, 1977. – С.264-270.

22. Російська мова у Великобританії (огляд літератури за 1970-1976 рр.) // Мовознавство. – 1977. – № 6. – С.82-90.

23. Розподіл – розрошувати // Словник української мови. Т.VIII. – К.: Наук. думка, 1977. – С.774-796.

24. Устная речь в начальных школах УССР // Русский язык как средство межнационального общения. – М.: Наука, 1977. – С.84-100.

1978

25. Средства выражения отрицания в русском и украинском языках. – К.: Наук. думка, 1978. – 118 с.

26. М.Г. Чернишевський і розвиток української літературної мови // Мовознавство. – 1978. – № 5. – С.37-40.

27. Лингвистические основы преподавания русской орфоэпии в украинской школе // Русский язык и литература в школах Украинской ССР. – 1978. – № 5. – С.64-69.

28. Обучение русскому литературному произношению в начальной школе УССР // Совершенствование теории и практики обучения родному языку в школе. – К.: Рад. школа, 1978. – С.92-101.

29. Реф.: Н.П. Плющ // Общественные науки в СССР. – 1978. – № 6. – С.127-129.

1979

30. Школьный учебник русского языка: проблемы и перспективы // Русский язык и литература в школах УССР. – 1979. – №4. – С.15-20. Соавтор: И.Я. Юрченко.

31. Хроніка: [Всесоюзна науково-теоретична конференція «Російська мова – мова дружби і співробітництва народів СРСР». Ташкент, 22-24 травня 1979 р.] // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С.92-93.

1980

32. Выработать орфоэпические навыки с первого класса // Русский язык и литература в школах УССР. – 1980. – №4. – С.26-29.

33. Против буржуазной фальсификации русского языка // Русский язык и литература в школах УССР. – 1980. – №1. – С.17-21.

34. Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. – К.: Рад. школа, 1980. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

1981

35. Вариативность стилистических средств русского языка и их изучение в школах УССР // Проблемы сопоставительной стилистики восточнославянских языков. – К.: Наук. думка, 1981. – С.309-324.

36. Лингвистические основы преподавания русской орфоэпии и морфологии в украинской школе // Мовознавство і школа. – К.: Наук. думка, 1981. – С.139-177. Рец.: *М.В. Леонова* // Укр. мова і літ. в школі. – 1983. – № 3. – С.79-80.

37. Орфоэпия // Функционирование русского языка в близкородственном языковом окружении. – К.: Наук. думка, 1981. – С.200-208.

38. Проти буржуазних «теорій» про розвиток сучасної української літературної мови // Українська мова і література в школі. – 1981. – № 3. – С.3-9. Співавтор: Г.П. Іжакевич.

39. Хроніка: [Республіканська наукова конференція «Шляхи вдосконалення підготовки вчителів-русистів російської мови у вищих навчальних закладах УРСР»] // Мовознавство. – 1981. – № 3. – С.95-96.

40. Функционирование русского языка в близкородственном языковом окружении. – К.: Наук. думка, 1981. – 343 с. – Відпов. секретар.

1982

41. Виховне значення науки про мову // Мовознавство. – 1982. – № 4. – С.27-32.

42. Словарь трудностей русского литературного словоупотребления // Русский язык и литература в школах УССР. – 1982. – № 1. – С.61-66. Соавтор: Г.П. Ижакевич.

43. Трудовое, патриотическое и интернациональное воспитание на уроках русского языка // Русский язык и литература в школах УССР. – 1982. – № 6. – С.27-31.

44. Критика ворожих позицій буржуазних «радянологів» у питаннях мовної дійсності в Радянському Союзі // Критика буржуазних теорій культури. – К.: Наук. думка, 1981. – С.3-9. Співавтор: Г.П. Їжакевич.

45. Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. 2-е изд-е. – К.: Рад. школа, 1982. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

1983

46. Карл Маркс і російська мова // Мовознавство. – 1983. – № 4. – С.3-8.

47. Культура речи и методика // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1983. – № 2. – С.59-62.

48. Семантический аспект категории рода существительных в русском и украинском языках // Исследования лексической и грамматической семантики современного русского языка. – Симферополь: СГУ, 1983. – С.78-85.

49. Хроніка: [Пленум Республіканської наукової ради з проблем «Закономірності розвитку національних мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй»] // Мовознавство. – 1983. – № 2. – С.80. Співавтор: Л.І. Коломієць.

1984

50. Акцентные варианты имен существительных в русской речи на Украине // Культура русской речи в национальных республиках. – К.: Наук. думка, 1984. – С.117-120. Рец.: С.Я. Ермоленко // Филологические науки. – 1985. – № 3. – С.87-88.

51. Мова в системі комуністичного виховання // Мовознавство. – 1984. – № 3. Співавтор: В.М. Русанівський.

52. Подготовка студентов к преподаванию русской морфологии в школах с украинским языком обучения // Пути улучшения подготовки учителей русского языка. – К.: Рад. школа, 1984. – С.171-177.

53. Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. 3-е изд-е. – К.: Рад. школа, 1984. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

54. Семантический аспект категории числа существительных // Семантика языка и текста. Тезисы межвузовской научной конференции 15-17 мая 1984 г. – Кировоград, 1984. – С.144-146.

55. Культура русской речи в национальных республиках / Ин-т языковед. им. А.А. Потемби АН УССР. – К.: Наук.думка, 1984. – 254 с. – Член редкол.

1985

56. Орфографический словарь: Для начальных классов. – К.: Рад. школа, 1985. – 167 с. Соавторы: Г.П. Іжакевич, Т.К. Черторижская.

57. Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. Школа, 1985. Соавторы: В.И. Кононенко, Т.П. Пронина.

58. Словник служит культурі мови // Мовознавство. – 1985. – №6. – С. 3-10. Співавтор: Г.П. Іжакевич, В.І. Кононенко.

59. *Где' – гигиенически, голова – гуще, ж' – живущий, и' – йот* // Словарь языка русских произведений Т.Г. Шевченко. Т.1. – К.: Наук. думка, 1985.

60. Варианты числовой корреляции вещественных существительных в русском и украинском языках // Русский язык – язык межнационального общения, дружбы и сотрудничества народов СССР: Тезисы Республиканской научно-практической конференции, 24-25 октября 1985 г. – Кировоград, 1985. – С. 110-111.

61. Хроніка: [Конференція «Семантика мови і тексту». Кіровоград, травень 1984 р.] // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С.80.

1986

62. Акцентуация существительных // Пути повышения культуры русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1986. – С.13-35. Рец.: *В.Л. Воронцова, Л.І. Скворцов* // Мовознавство. – 1988. – № 3. – С.75-76. *Н.Н. Арват* // Русский язык и лит-ра в средних учебных заведениях УССР. – 1988. – № 5. – С.74-75.

63. Лингвистические основы преподавания языка и литературы в школе // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1986. – № 2. – С.78. Соавтор: В.В. Чумак.

64. Мовознавство і виховання нової людини // Мовознавство. – 1986. – № 4. – С.3-8.

65. Морфология // Пути повышения культуры русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1986. – С.36-69.

66. *С – святой* // Словарь языка русских произведений Т.Г. Шевченко. Т.2. – К.: Наук. думка, 1986. – С.266-288.

67. Семантический аспект категории числа существительных // Системные исследования по семантике: деп. В ИНИОН № 27010 от 3.10.1986.

68. Средства передачи семантики родового противопоставления в восточнославянских языках // IX Международный съезд славистов. Материалы дискуссии. Языкознание. – К.: Наук. думка, 1986. – С.304.

69. Рецензія: *Marojevic R. Gramatika ruskog jezika* // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С.76. Співавтор: В.В. Чумак.

70. Хроніка: [Білодідівські читання] // Мовознавство. – 1986. – № 6. – С.78.

71. Числовые формы вещественных существительных // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1986. – № 11. – С.49-52.

1987

72. Буквы А, Б, приложение § 1-28 // Словарь русского литературного словоупотребления. – К.: Наук. думка, 1987. – С.15-35.

73. Многозначность существительного и его грамматическая характеристика // Вопросы языкознания. – 1987. – № 5. – С.87-93.

74. Семантика формы единственного числа существительных в русском и украинском языках // Филологические науки. – 1987. – № 5. – С.38-43.

75. Виховання словом // Єдність народів – дружба мов / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Рад. школа, 1987. – С.101-132. Співавтор: С.Я. Єрмоленко.

76. Виховуємо інтернаціоналістів // Єдність народів – дружба мов / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Рад. школа, 1987. – С.83-101. Співавтори: В.М. Русанівський, Г.П. Їжакевич, С.Я. Єрмоленко.

77. Взаимосвязь лексической и грамматической семантики в категории падежа существительных // Семантика языка и текста (К проблеме изучения русского языка в союзных республиках). Вторые Кировоградские семантические чтения: Тезисы межвуз. науч. конф. – Кировоград, 1987. – С.221.

78. Лексическая полисемия и грамматические категории существительного в русском языке (в сопоставлении с другими славянскими) // Великий Жовтень і розвиток духовної культури слов'янських народів: Тези доповідей і повідомлень ІХ Республіканської славістичної конференції. – Одеса, 1987. – С.44-45.

79. Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. школа, 1987. Соавторы: В.И. Кононенко, Н.Т. Пронина.

1988

80. Орфографический словарь: Для начальных классов: 2-е изд. – К.: Рад. Школа, 1989. – 167 с. Соавторы: Г.П. Ижакевич, Т.К. Черторижская.

81. Семантическая категория «конкретность/абстрактность» в падеже русских и украинских субстантивов // Двужычье в советском обществе: Тезисы республиканской научной конференции. – Винница, 1988. – С.232-234.

82. Хроника: [Пленум Республиканского научного совета] // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1988. – № 6. – С.79-80. Соавтор: В.В. Чумак.

1989

83. Из слова починається людина // Робітнича газета. – 1989, 22 березня. – С.3. Співатор: С.Я. Ермоленко.

84. Мова і людська гідність // Сільські вісті. – 1989, 1 жовтня. – С.2. Співатор: С.Я. Ермоленко.

85. Семантическая категория «исчисляемости/неисчисляемости» в падеже русских и украинских субстантивов // Русский язык: Взаимодействие с украинским. – К.: Вища школа, 1989. – С.36-41.

86. Язык и воспитание нового человека // Воспитание словом / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 280-290. Соавторы: В.М. Брицын, Н.А. Шульга, И.Р. Выхованец, С.Я. Ермоленко.

87. Языковое воспитание личности в условиях научно-технического прогресса // Воспитание словом / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1989. – С.80-95. Соавторы: И.Р. Выхованец, С.Я. Ермоленко.

1990

88. Лексическая и грамматическая семантика существительного / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1990. – 192 с. Рецензія: Л.П. Крисін.

89. Субстантивний род в структуре русских и украинских полисемантов // *Slavia*. – 1990. – *Sesit* 3. – С. 280-285.

90. Взаємодія семантичних і морфологічних категорій російських та українських субстантивів // *Мовознавство*. – 1990. – № 2. – С.17-21.

91. Мовні проблеми сьогодні // *Мовознавство*. – 1990. – № 1. – С.3-7. Співатор: С.Я. Єрмоленко.

92. Морфологическая интерференция в украинском и русском языках // *Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР*. – 1990. – № 5. – С.62-64.

93. Взаимодействие субстантивных категорий в русском и украинском языках // *Здійснення ленінської національної політики на Донбасі*. – Донецьк, 1990. – С.41-43.

94. Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. школа, 1990. Соавторы: В.И. Кононенко, Н.Т. Пронина.

95. Языкознание в контексте перестройки // *Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР*. – 1990. – № 4. – С.76. Соавтор: В.В. Чумак.

96. Фонетическая интерференция в русской речи билингвов (факторный анализ) // VI Всесоюзное координационное совещание руководителей отделов русского языка АН союзных республик. – Минск, 1990. – С.31-33.

97. Хроника: [В центре внимания – языковые проблемы] // *Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР*. – 1990. – № 2. – С.77-78.

1991

98. Граматична концепція іменника в російській та українській мовах // *Мовознавство*. – 1991. – № 1. – С.73-75.

99. Номинация адресата речи в русском и украинском языках // *Русское языкознание*. – 1991. – Вып.23. – С.16-19.

100. Проблемы современной русистики // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 10. – С.13.

101. Числовые характеристики личных субстантивов в русском и украинском языках // Потєбня – исследователь славянских взаимосвязей. – Харьков, 1991. – С.58-160.

102. О культуре русской и украинской речи // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 2. – С.79. Соавтор: В.В. Чумак.

103. Программа по риторике и ораторскому мастерству для гимназий (Проект) // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 8. – С.30-50. Соавтор: Г.В. Маклакова.

104. Теоретические основы сопоставительного изучения грамматики близкородственных языков // Лингвистика и обучение детей иноязычной речи. – 1991. – С.56-58.

105. Хроніка: [VII Конгрес МАПРЯЛ] // Мовознавство. – 1991. – № 1. – С.78-79.

106. Хроніка: [Конференція «Російська мова і сучасність»] // Мовознавство. – 1991. – № 6. – С.76.

1992

107. Теоретичні основи зіставного вивчення граматики близькороднених мов // Мовознавство. – 1992. – № 6. – С.15-19.

108. Не языковая конкуренция, а языковое сотрудничество // Единство – плюс. – № 39/91. – 26 сентября 1992.

109. Сопоставление близкородственных грамматических систем в семантическом аспекте // Проблеми зіставної семантики: Матеріали Респуб. наук. конф. – К.-Черкаси, 1992. – С.11-12.

110. Социальные функции близкородственных контактирующих языков // Соціолінгвістичні аспекти сучасної мовної дійсності в Північному Причорномор'ї: Тези доп. і повідомлень респуб. наук. конф. – Запоріжжя, 1992. – С.5-7.

111. Рецензія: Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії // Мовознавство. – 1992. – № 4. – С.72.

1993

112. Номинация адресата мовлення у слов'янських мовах // XI Medzinárodný zjazd slavistov. Zbornik resume. – Bratislava, 1993. – S.430.

113. Номинация адресата речи в славянских языках // Слов'янське мовознавство: Доповіді української делегації на XI Міжнародному з'їзді славістів. – К.: Наук. Думка, 1993. – С.200-213.

114. Лексические средства номинации адресата речи в русском и украинском языках // Взаимодействие русского и украинского языков на территории Украины. – Полтава, 1993. – С.21-25.

115. Риторика как учебный предмет в системе гимназического образования // Лінгводидактика слов'янських мов як феномен культури. – К., 1993. – С.62.

116. Русское образование в Украине // Русская культура в контексте социально-исторических реалий Украины (конец XX столетия). – К., 1993. – С.52-54.

117. Русское образование в Украине: проблемы и перспективы развития // Відродження. – 1993. – № 8. – С.7-9.

118. Системні зв'язки в морфологічних категоріях російської та української мов // Проблеми контрастивної лінгвістики: Тези міжвуз. наук. конф. – Кіровоград, 1993. – С.190-191.

119. Системные связи в адективной категории числа // Вопросы русского языкознания. – Кіровоград, 1993. – С.17-23.

120. Рецензія: Видання німецьких русистів. Russistik. Русистика // Мовознавство. – 1993. – № 1. – С.78.

1994

121. Субстантивний падеж в русском и украинском языках // Проблемы функционального и структурного анализа языка. – Донецк, 1994. – С.170-174.

122. Системні зв'язки в морфологічних категоріях російської та української мов // Матеріали III Міжнародного семінара «Славянська культура в сучасному світі». – К., 1994. – С.24-25.

123. Языковая ситуация в Украине и задачи языковедения // Русская филология. Украинский вестник. 1994. – № 2. – С.5-7. Соавтор: В.В. Чумак.

1995

124. Категория падежа русских и украинских числительных // Деривационные процессы в русском и украинском языках: Сб. ст. кафедры языковедения. Вып.1. – Херсон, 1995. – С.4-17.

125. Русское образование в Украине – общенациональная забота // Відродження. – 1995. – № 11-12. – С.4-6.

126. Русское образование в Украине (социокультурный и лингвопрагматический аспект) // Русское образование в Украине в контексте международного опыта. – К., 1995. – С.21-24.

127. Слово в ортологическом словаре // Русская филология. Украинский вестник. – 1994. – № 2. – С.51-53. Соавтор: Г.П. Ижакевич.

128. Субстантивна категорія істот/неістот в російській та українській мові // Проблеми зіставної семантики: Матеріали Всеукр. наук. конф. – К., 1995. – С.141-142.

129. Русское образование в Украине в контексте международного опыта. Материалы международной научно-практической конференции. – К., 1995. – Отв. ред.

130. Лінгвістичні студії: Зб.наук.праць. – Черкаси: Сіяч, 1995. – 168 с. – Рецензент.

1996

131. Категория одушевленности/неодушевленности в именных частях речи русского и украинского языков // Деривационные

процессы в русском и украинском языках. Вып. 2. – Херсон, 1996. – С.33-35.

132. Концепция русской школы на Украине как элемент национальной программы по образованию // Прикарпатська правда. – 1996. – 29 червня.

133. Русский язык: Учебник для 5 кл. украинских гимназий. – К.: Освіта, 1996. Соавтор: Е.С. Снитко.

1997

134. Газетно-публицистический стиль в русском и украинском языках // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 1997. – № 2-3. – С.21-24.

135. Лексическая полисемия и грамматические категории // Принципы и методы функционально-семантического описания языка. – М.-Симферополь, 1997. – С.44.

136. Субстантивный род в структуре русских и украинских полисемантов // Лінгвістичні студії. Вип. II. – Черкаси, 1997. – С.24-29.

137. Функциональные стили русского и украинского языков в условиях их контактирования // Диалог культур: этнические реалии и будущее Крыма. – Симферополь: Таврия, 1997. – С.85.

138. Функциональные стили русского и украинского языков в условиях их контактирования // Диалог русской и украинской культур: Материалы Междунар. науч.-практ. конф. – К., 1997. – С.120-123.

139. Функціональні стилі російської та української мов в умовах їх контактування // Проблеми зіставної семантики: Доп. та повід. Міжнар. наук. конф. – К., 1997. – С.310-312.

140. Рецензія: М.П. Кочерган. Словарь русско-украинских межъязыковых омонимов // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 5-6. – С.54-55.

141. Диалог украинской и русской культур: Материалы Международ. науч.-практ. конференции (24-25 октября 1996 г.). – К., 1997. – 234 с. – Член редкол.

1998

142. Формально-семантична взаємодія субстантивних категорій в аспекті функціональної граматики // Мовознавство. – 1998. – № 2-3. – С.97-106. Співавтор: А.К.Смольська.

143. Semantic and Functional Interaction of Noun Categories in Russian, Ukrainian, Serbian and Bulgarian Languages // XII Międzynarodowy Congres Slawitów. Streszczenareferatów i komunikatów. Językoznawstwo. – Krakow, 1998. – S.267. – S. A.K. Smolskaya.

144. Уроки русского // Комсомольская правда. – 1999. – 3, 10, 17 сентября. Соавтор: А.И. Белодед.

145. Русская школа в Украине как фактор формирования гражданского общества // Диалог русской и украинской культур: Материалы II Международ. науч.-практ. конф. – К., 1998. – С.148-152.

146. Русский язык в современной Украине: попытка функционального прогноза // Русские Украины: прошлое, настоящее, будущее. Ч.1. – К., 1998. – С.11-15.

147. Русский язык в современной Украине: попытка функционального прогноза // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 1998. – № 2-3. – С.34-37.

148. Современные тенденции в развитии газетно-публицистического стиля русского и украинского языков // Всі ми діти твої, Україно! Вип.5. – К., 1998. – С.32-41.

1999

149. Информативная функция русской и украинской газетной речи // Проблемы взаимодействия языков и культур в посткомму-

нистических странах Центральной и Восточной Европы: Сб. ст. нуч.-практ. конф. – К.: Рідна мова, 1999. – С.44-50.

150. Информативная функция русской и украинской газетной речи // Проблемы зівставної семантики: Зб.ст. та доп. Міжнар.наук. конф. – К.: КДЛУ, 1999. – С.55-58.

151. Информационные жанры русской и украинской газетной речи // Диалог украинской и русской культур. – К., 1999. – С.21-44.

152. Проблемы зівставної семантики: Зб ст. та доп. Міжнар. наук. конф. – К.: КДЛУ, 1999. – 456 с. – Член редкол.

2000

153. Взаимодействие функциональных стилей в русском и украинском языках // Диалог русской и украинской культур. – К., 2000. – С.314-321.

154. Газетно-публицистический стиль современных русского и украинского языков: тенденции развития // Збірник лінгвістичних праць. До 60-річчя проф. О.А. Колеснікова. – Ізмаїл, 2000. – С.63-68.

155. Єрмоленко Світлана Яківна // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. – С.166.

156. Заперечення // Там само. – С.177-178.

157. Заперечні слова // Там само. – С.178.

158. Ім'єнник // Там само. – С.201-202.

159. Їжакевич Галина Прокопівна // Там само. – С.224.

160. Рід // Там само. – С.514-515.

161. Межстилевое взаимодействие в русском и украинском языках // Вісник Львівського університету. Секція філологічна. Вип. 28. – Львів, 2000.

162. Об основных направлениях программы сохранения и развития русской культуры Украины // Материалы I съезда русских Украины. – К., 2000. – С.27-31.

163. Русский язык в Украине: современное функционирование // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2000. – № 5. – С.23-25.

164. Термин на газетной полосе // Сучасні проблеми термінології та термінографії. – К., 2000. – С. 12-13.

165. Мова і культура: Наук. вид-ня. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2000. – Рецензент.

2001

166. Віталій Макарович Русанівський. Біобібліографія та вступ на стаття. – К.: Наук. думка, 2001. – 42 с.

167. Віталію Макаровичу Русанівському – 70 років // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С.4-10.

168. Обиходно-литературный стиль в русской и украинской стилистических системах // Проблемы зіставної семантики: Зб.ст. та доп. Міжнар.наук.конф. – Вип. 5. – К.: КДЛУ, 2001. – С.306-308.

169. Функциональное взаимодействие в русской речи в Украине // Русистика. – Вып. 1. – 2001. – С.14-16.

170. Проблемы преподавания и изучения русского языка в школе и вузе на современном этапе: Материалы междунар. науч.-практ. конференции. 9-10 октября 2001 г. – Нежин, 2001. – 204 с. – Член редкол.

2002

171. Обиходная речь персонажа как отражение его социального статуса (на материале пьесы Н.В. Гоголя «Женитьба») // Література та культура Полісся. Вип. 19. – Ніжин, 2002. – С.28-32.

172. Основные релевантные характеристики разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2002. – С. 68-72.

173. Украинизмы в русской газетной речи на рубеже тысячелетий // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2002. – № 5. – С.2-5.

174. Функциональные характеристики разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Слово. Фраза. Текст. – М.: Азбуковник, 2002. – С.449-456.

175. Видатні вчені Львівського університету ХХ ст.: Євген Володимирович Кротевич (1901-1979). – Львів, 2002. – 518 с. – Член редкол.

176. Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования: Сб. науч. тр. / Отв. ред. Л.А. Кудрявцева. – К., 2002. – Член редкол.

177. Межкультурные коммуникации: реалии и перспективы: Сб. докл. Междунар. науч. конф. Крым, Алушта, 27-31 мая 2002 г. – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 187 с. – Член редкол.

2003

178. Буквы Н-О, *строитель-супруга* // Русско-украинский словарь / Под ред. В.Б. Фридрак – К.: Абрис, 2003. – С.512-727.

179. Букви С-Я // Російсько-український словник / За ред. В.В. Жайворонка. – К.: Наук. думка, 2003. – С.977-1209.

180. Введение. Категория рода. Категория числа. Категория одушевленности/неодушевленности. Категория падежа // Сопоставительная грамматика русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 5-27, 192-344.

181. Украинизмы в русской газетной речи на рубеже тысячелетий // Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания. – К., 2003. – С. 56-59.

182. Взаємодія функціональних стилів у сучасних російській та українській мовах // Мовознавство. – 2003. – № 2-3. – С.112-119. Співавтор: І.А. Синиця.

183. Рецензія: Гочев Г.Н. Современный русский язык. Морфология. – Велико Търново, 2001. – 412 с. // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С.90-91.

184. Сопоставительная грамматика русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 2003. – Ответ. ред.

185. Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.9. – К., 2003. – 88 с. – Член редкол.

186. Проблеми зіставної семантики: Зб.ст. та доп. Міжнар. наук.конф. / Відп.ред. Кочерган М.П. – К.: КДЛУ, 2003. – 474 с. – Член редкол.

187. Русистика: Сб.науч.трудов. Вып.3. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с. – Член редкол.

2004

188. Єрмоленко Світлана Яківна // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. – С.181.

189. Заперечення // Там само. – С.193.

190. Заперечні слова // Там само.

191. Ім'яник // Там само. – С.217-218.

192. Їжакевич Галина Прокопівна // Там само. – С.241.

193. Рід // Там само. – С.552-553.

194. О.О. Потєбня про категорію живого/неживого у східнослов'янських мовах // О.О. Потєбня й актуальні питання мови та культури. – К.: Вид. Дім Дмитра Бурого, 2004. – С.192-197.

195. Украинские культуремы в произведениях К.Г. Паустовского // Вісник Уманського педуніверситету. Філологія. Мовознавство. – К., 2004. – С.150-157.

196. Жайворонок В.В. Велика чи мала літера?: Словник-довідник. Близько 10 000 ном. – К.: наук.думка, 2004. – 203 с. – НАН України. Ін-т мовозн. ім. О.О. Потебні. – Рецензент.

197. Російсько-український зовнішньоторговельний і зовнішньоекономічний словник / Ін-т мов-ва ім. О.О. Потебні НАН України. – К.: Вища школа, 2004. – 735 с. – Рецензент.

198. Межкультурные коммуникации: пространство и время: Сб.докл. 3-й Междунар.конф. Крым, Алушта, 25-29 мая 2004 г. – М.: Изд-во РУДН, 2004. – 148 с. – Член редкол.

199. О.О. Потебня й актуальні питання мови та культури: Зб.наук. праць. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2004. – 368 с. – Член редкол.

200. Русистика: Сб.науч.трудов. Вып.3. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2004. – 88 с. – Член редкол.

2005

201. Проблеми російської мови в Україні // Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. 1930-2005: Матеріали до історії/ Редкол.: В.Г. Складенко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра, 2005. – С.261-279.

202. Українські культурами в російському художньому дискурсі 20-х років ХХ ст. // Мовознавство. – 2005. – № 3-4. – С. 126-131.

203. Киевский языковой социум начала ХХ века в дискурсе М.А. Булгакова // Проблеми зіставної семантики: Зб. наук. статей. Вип.7 / Відп.ред. М.П. Кочерган. – К., 2005. – С.105-109.

204. Нова програма 12-річної школи. 5-12 класи. Російська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання. – К.: вид. дім «Букрек», 2005. – 12 д.а. Співавтори: Г.О. Михайловська, Л.В. Давидюк.

205. Программы для средних общеобразовательных учебных заведений Украины с русским языком обучения. Русский язык.

5-12 классы // Русская словесность в школах Украины. – 2005. - № 3. – С.4-11. Соавтор: Г.А. Михайловская.

2006

206. Віталій Макарович Русанівський: Біобібліографія до 75-річчя / Автор вступної статті та упорядник бібліографічного покажчика Н.Г. Озерова. – К.: Довіра, 2006. – 48 с.

207. Російська мова в працях І.К. Білодіда // Мовознавство. – 2006. – № 6. – С.22-27.

208. М.А. Булгаков и украинский язык // Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб. науч. работ / Отв. ред. Л.А. Кудрявцева. – К., 2006. – С.51-55.

209. Жанры разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Мова. Людина. Світ: Зб. наук. статей. До 70-річчя проф. М.П. Кочергана. – К., 2006. – С.299-304.

210. Концептуальные положения программы по русскому языку для общеобразовательных учебных заведений Украины с русским языком обучения профильного направления // Проблемы статуса и преподавания русского языка в свете взаимодействия языков и культур государств СНГ. – М., 2006. Соавторы: Е.П. Голобородько, Л.В. Давидюк, Л.П. Дядечко.

211. Міжкультурна комунікація в ідіостилі І. Бабеля // Мовознавство. – 2006. – № 2-3. – С.96-101.

212. Русистика в Институте языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины // Русистика: Сб. науч. трудов. Вып.5-6. – К., 2006.

213. Абашина В.Н. Вопросы коммуникативно-прагматического описания сложного предложения в русском языке: аспект актуального членения. – Львов: Изд.центр ЛНУ им. И.Франко, 2006. – 344 с. – Рецензент.

214. Жайворонок В.В., Брицин В.М., Тараненко О.О. Українська мова в професійній діяльності: Навч. посібник для студентів вищих навч.закл. – К.: Вища школа, 2006. – 432 с. – Рецензент.

215. Иванова Л.П. Отображение языковой картины мира автора в художественном тексте (на материале романа А.С. Пушкина «Евгений Онегин»): Учебное пособие для студентов. – К.: Освіта України, 2006. – 137 с. – нац. Педун-т ім. М.П. Драгоманова. – Рецензент.

216. Кудрявцева Л.А., Приходько И.Г. Словарь молодежного сленга города Киева: 2300 слов и выражений. – К.: Аванпост-Прим, 2006. – 192 с. – Рецензент.

217. Синица И.А. Языковая личность ученого-гуманитария XIX века: Монография. – К.: Изд. Дом Дмитрия Бураго, 2006. – 352 с. – Науч.ред.

218. Шепель Ю.А. Словообразовательный ряд в системе словообразования: Монография. – Днепропетровск: Наука и образование, 2006. – 304 с. – Отв.ред.

219. Мова. Людина. Світ: Зб.наук.статей. До 70-річчя проф. М.П. Кочергана. – К., 2006. – 353 с. – Член редкол.

220. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: Зб.наук.праць. № 3. Лінгвістичні науки. – Одеса: Астропринт, 2006. – 136 с. – Член редкол.

221. Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб.науч.работ. – К., 2006. – 523 с. – Член редкол.

2007

222. Єрмоленко Світлана Яківна // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2007. – С.187.

223. Заперечення // Там само. – С.201.

224. Заперечні слова // Там само.
225. Ім'єнник // Там само. – С.225-227.
226. Їжакевич Галина Прокопівна // Там само. – С.250.
227. Рід // Там само. – С.574-575.
228. Просто и доступно о достижениях синтаксической науки // Всесвітня література в школах України. – 2007. – №1. – С.58-59.
229. Украинский лингвокультурный компонент в творчестве В. Нарезного // Проблеми зіставної семантики: Зб.наук. праць / Відп.ред. О.О. Тараненко. Вип.8. – К.: Вид.центр КНЛУ, 2007. – С.55-67.
230. Художественный дискурс Г.П. Данилевского как пространство межкультурного диалога // Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: Зб. наук. праць, присв. 70-річчю від дня народження д.ф.н., проф. С.Я. Єрмоленко / Відп.ред. В.Г. Складенко. – К., 2007. – С.267-275.
231. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: Зб. наук. праць, присв. 70-річчю від дня народж. д.ф.н., проф. С.Я. Єрмоленко / Відп.ред. В.Г. Складенко. – К., 2007. – 528 с. – Член редкол.
232. Проблеми зіставної семантики: Зб. наук. статей. Вип.8/ Відп.ред. О.О. Тараненко. – К., 2007. – 437 с. – Член редкол.

2008

233. Межкультурное взаимодействие в художественном дискурсе Г.П. Данилевского // Мова і культура. – К., 2008. – С.76-82.
234. Национальная академия наук Украины. 1918-2008. Перевод с укр.яз. – К., 2008.
235. Пономаренко В.П. Категорія звертання та засоби її вираження в індоєвропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. – 368 с. – Рецензент.

236. Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.19-20. – К., 2008. – 125 с. – Член редкол.

2009

237. Межкультурная коммуникация в художественном дискурсе Н.С. Лескова // Мова і культура. – К., 2009. – С.100-107.

238. Межкультурный диалог в историческом романе Д.Л. Мордовцева // Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания. – К., 2009. – С.74-80.

240. Украинские апеллятивы в художественно-этнографических романах Г.П. Данилевского // Мова і культура. – К., 2009. – С.84-89.

241. Украинские культуемы в дискурсе Виктора Некрасова // Слово в языке и речи. – Елец, 2009. – С.259-264.

242. Українські культуєми в текстах Віктора Некрасова // Мовознавство. 2009. – № 3-4. – С.112-118.

243. Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания: Сб.науч.раб. / Под общ.ред. Л.А. Кудрявцевой. – К., 2009. – 440 с. – Член редкол.

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ

Абашина В.Н. Вопросы коммуникативно-прагматического описания сложного предложения в русском языке: аспект актуального членения. – Львов: Изд.центр ЛНУ им. И.Франко, 2006. – 344 с. – Рецензент.

Акцентные варианты имен существительных в русской речи на Украине // Культура русской речи в национальных республиках. – К.: Наук. думка, 1984.

Акцентуация существительных // Пути повышения культуры русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1986.

Буквы А, Б, приложение § 1-28 // Словарь русского литературного словоупотребления. – К.: Наук. думка, 1987.

Буквы Н-О, строитель-супруга // Русско-украинский словарь / Под ред. В.Б. Фридрак – К.: Абрис, 2003.

Букви С-Я // Російсько-український словник / За ред. В.В. Жайворонка.– К.: Наук. думка, 2003.

Варианты числовой корреляции вещественных существительных в русском и украинском языках // Русский язык – язык межнационального общения, дружбы и сотрудничества народов СССР: Тезисы Республиканской научно-практической конференции, 24-25 октября 1985 г. – Кировоград, 1985.

Вариативность стилистических средств русского языка и их изучение в школах УССР // Проблемы сопоставительной стилистики восточнославянских языков. – К.: Наук. думка, 1981.

Введение. Категория рода. Категория числа. Категория одушевленности/неодушевленности. Категория падежа // Сопоставительная грамматика русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 2003.

Взаимодействие субстантивных категорий в русском и украинском языках // Здійснення ленінської національної політики на Донбасі. – Донецьк, 1990.

Взаимодействие функциональных стилей в русском и украинском языках // Диалог русской и украинской культур. – К., 2000.

Взаємодія семантичних і морфологічних категорій російських та українських субстантивів // Мовознавство. – 1990. – № 2.

Взаємодія функціональних стилів у сучасних російській та українській мовах // Мовознавство. – 2003. – № 2-3. Співавтор: І.А. Синиця.

Взаимосвязь лексической и грамматической семантики в категории падежа существительных // Семантика языка и текста (К проблеме изучения русского языка в союзных республиках). Вторые Кировоградские семантические чтения: Тезисы межвуз. науч. конф. – Кировоград, 1987.

Видатні вчені Львівського університету ХХ ст.: Євген Володимирович Кротевич (1901-1979). – Львів, 2002. – 518 с. – Член редкол.

Виховання словом // Єдність народів – дружба мов / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Рад. школа, 1987. Співавтор: С.Я. Єрмоленко.

Виховне значення науки про мову // Мовознавство. – 1982. – № 4.

Виховуємо інтернаціоналістів // Єдність народів – дружба мов / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Рад. школа, 1987. Співавтори: В.М. Русанівський, Г.П. Їжакевич, С.Я. Єрмоленко.

Віталій Макарович Русанівський: Біобібліографія до 75-річчя / Автор вступної статті та упорядник бібліографічного покажчика Н.Г. Озерова. – К.: Довіра, 2006.

Віталій Макарович Русанівський. Біобібліографія та вступна стаття. – К.: Наук. думка, 2001.

Віталію Макаровичу Русанівському – 70 років // Мовознавство. – 2001. – № 3.

Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования: Сб. науч. тр. / Отв. ред. Л.А. Кудрявцева. – К., 2002. – Член редкол.

Вырабатывать орфоэпические навыки с первого класса // Русский язык и литература в школах УССР. – 1980. – №4.

Выработка навыков нормативной русской речи учащихся школ Украинской ССР // Проблемы сопоставительной стилистики восточнославянских языков. – К.: Наук. думка, 1976.

Газетно-публицистический стиль в русском и украинском языках // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 1997. – № 2-3.

Газетно-публицистический стиль современных русского и украинского языков: тенденции развития // Збірник лінгвістичних праць. До 60-річчя проф. О.А. Колеснікова. – Ізмаїл, 2000.

Где' – гигиенически, голова – гуце, ж' – живущий, и' – йот // Словарь языка русских произведений Т.Г. Шевченко. Т.1. – К.: Наук. думка, 1985.

Грамматична концепція іменника в російській та українській мовах // Мовознавство. – 1991. – № 1.

Диалог украинской и русской культур: Материалы Междунар. науч.-практ. конференции (24-25 октября 1996 г.). – К., 1997. – 234 с. – Член редкол.

Досвід викладання російської мови. Інформація про конференцію // Українська мова і література в школі. – 1976. - № 3.

Єрмоленко Світлана Яківна // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера?: Словник-довідник. Близько 10 000 ном. – К.: наук. думка, 2004. – 203 с. – НАН України. Ін-т мовозн. Ім. О.О. Потебні. – Рецензент.

Жайворонок В.В., Бріцин В.М., Тараненко О.О. Українська мова в професійній діяльності: Навч. посібник для студентів вищих навч. закл. – К.: Вища школа, 2006. – 432 с. – Рецензент.

Жанри разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Мова. Людина. Світ: Зб. наук. статей. До 70-річчя проф. М.П. Кочергана. – К., 2006.

Засоби вираження заперечення в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. – 1968. - № 12.

Засоби підсилення заперечення в сучасній українській мові // Структурні рівні мови і методи їх дослідження: Збірник наук. праць / Відп. ред. В.С. Перебийніс. – К.: Наук. думка, 1972.

Заперечення в лексиці російської і української мов // Мовознавчі студії: Зб. наук. ст. / Відп. ред. Л.Г. Скрипник. – К.: Наук. думка, 1968.

Заперечення // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Заперечні слова // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Иванова Л.П. Отображение языковой картины мира автора в художественном тексте (на материале романа А.С. Пушкина «Евгений Онегин»): Учебное пособие для студентов. – К.: Освіта України, 2006. – 137 с. – нац. Пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Рецензент.

Із слова починається людина // Робітничая газета. – 1989, 22 березня. – С.3. Співавтор: С.Я. Єрмоленко.

Ім'єнник // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Інверсія як засіб вираження заперечення в українському усному мовленні // Матеріали республіканської конференції з проблем синтаксису українського усного літературного сучасного мовлення. – Вінниця, 1974.

Интонационно-отрицательные предложения в русском и украинском языках // Русский язык в его связях с украинским и другими славянскими языками: Тезисы докл. и сообщ. – Симферополь, 1973.

Информативная функция русской и украинской газетной речи // Проблемы взаимодействия языков и культур в посткоммунистических странах Центральной и Восточной Европы: Сб. ст. науч.-практ. конф. – К.: Рідна мова, 1999.

Информативная функция русской и украинской газетной речи // Проблемы зіставної семантики: Зб. ст. та доп. Міжнар. наук. конф. – К.: КДЛУ, 1999.

Информационные жанры русской и украинской газетной речи // Диалог украинской и русской культур. – К., 1999.

Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.9. – К., 2003. – 88 с. – Член редкол.

Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.19-20. – К., 2008. – 125 с. – Член редкол.

Їжакевич Галина Прокопівна // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Карл Маркс і російська мова // Мовознавство. – 1983. – № 4. – С.3-8.

Категория одушевленности/неодушевленности в именных частях речи русского и украинского языков // Деривационные процессы в русском и украинском языках. Вып. 2. – Херсон, 1996.

Категория падежа русских и украинских числительных // Деривационные процессы в русском и украинском языках: Сб. ст. кафедры языкознания. Вып.1. – Херсон, 1995.

Киевский языковой социум начала XX века в дискурсе М.А. Булгакова // Проблемы зiставної семантики: Зб. наук. статей. Вип.7 / Відп. ред. М.П. Кочерган. – К., 2005.

Концептуальные положения программы по русскому языку для общеобразовательных учебных заведений Украины с русским языком обучения профильного направления // Проблемы статуса и преподавания русского языка в свете взаимодействия языков и культур государств СНГ. – М., 2006. Соавторы: Е.П. Голобородько, Л.В. Давидюк, Л.П. Дядечко.

Концепция русской школы на Украине как элемент национальной программы по образованию // Прикарпатська правда. – 1996. – 29 червня.

Критика ворожих позицій буржуазних «радянологів» у питаннях мовної дійсності в Радянському Союзі // Критика буржуазних теорій культури. – К.: Наук. думка, 1981. Спiвавтор: Г.П. Їжакевич.

Кудрявцева Л.А., Приходько И.Г. Словарь молодежного сленга города Киева: 2300 слов и выражений. – К.: Аванпост-Прим, 2006. – 192 с. – Рецензент.

Культура речи и методика // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1983. – № 2.

Культура русской речи в национальных республиках / Ин-т языковед. им. А.А. Потебни АН УССР. – К.: Наук. думка, 1984. – 254 с. – Член редкол.

Лексическая и грамматическая семантика существительного / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1990. – 192 с. Рецензія: Л.П. Крисін.

Лексическая полисемия и грамматические категории // Принципы и методы функционально-семантического описания языка. – М.-Симферополь, 1997.

Лексическая полисемия и грамматические категории существительного в русском языке (в сопоставлении с другими славянскими) // Великий Жовтень і розвиток духовної культури слов'янських народів: Тези доповідей і повідомлень ІХ Республіканської славістичної конференції. – Одеса, 1987.

Лексические средства номинации адресата речи в русском и украинском языках // Взаимодействие русского и украинского языков на территории Украины. – Полтава, 1993.

Лингвистические основы преподавания русской орфоэпии в украинской школе // Русский язык и литература в школах Украинской ССР. – 1978. – № 5.

Лингвистические основы преподавания русской орфоэпии и морфологии в украинской школе // Мовознавство і школа. – К.: Наук. думка, 1981.

Лингвистические основы преподавания языка и литературы в школе // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1986. – № 2. Соавтор: В.В. Чумак.

Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. – Черкаси: Сіяч, 1995. – 168 с. – Рецензент.

Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: Зб. наук. праць, присвяч. 70-річчю від дня народж. д. ф. н., проф. С.Я. Єрмоленко / Відп. ред. В.Г. Склярєнко. – К., 2007. – 528 с. – Член редкол.

М.А. Булгаков и украинский язык // Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб. науч. работ / Отв. ред. Л.А. Кудрявцева. – К., 2006.

М.Г. Чернишевський і розвиток української літературної мови // Мовознавство. – 1978. – № 5.

Межкультурная коммуникация в художественном дискурсе
Н.С. Лескова // Мова і культура. – К., 2009.

Межкультурное взаимодействие в художественном дискурсе
Г.П. Данилевского // Мова і культура. – К., 2008.

Межкультурные коммуникации: пространство и время: Сб.
докл. 3-й Междунар. конф. Крым, Алушта, 25-29 мая 2004 г. – М.:
Изд-во РУДН, 2004. – 148 с. – Член редкол.

Межкультурные коммуникации: реалии и перспективы: Сб.
докл. Междунар. науч. конф. Крым, Алушта, 27-31 мая 2002 г. – М.:
Изд-во РУДН, 2002. – 187 с. – Член редкол.

Межкультурный диалог в историческом романе Д.Л. Мордов-
цева // Русский язык и литература: Проблемы изучения и препода-
вания. – К., 2009.

Межстилевое взаимодействие в русском и украинском языках
// Вісник Львівського університету. Секція філологічна. Вип. 28. –
Львів, 2000.

Міжкультурна комунікація в ідіостилі І. Бабеля // Мовознав-
ство. – 2006. – № 2-3.

Многозначность существительного и его грамматическая ха-
рактеристика // Вопросы языкознания. – 1987. – № 5.

Мова в системі комуністичного виховання // Мовознавство. –
1984. – № 3. Співавтор: В.М. Русанівський.

Мова і культура: Наук. вид-ня. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго,
2000. – Рецензент.

Мова і людська гідність // Сільські вісті. – 1989, 1 жовтня. – С.2.
Співавтор: С.Я. Єрмоленко.

Мова. Людина. Світ: 3б. наук. статей. До 70-річчя проф.
М.П. Кочергана. – К., 2006. – 353 с. – Член редкол.

Мовні проблеми сьогодні // Мовознавство. – 1990. – № 1. Спів-
автор: С.Я. Єрмоленко.

Мовознавство і виховання нової людини // Мовознавство. – 1986. – № 4.

Морфологическая интерференция в украинском и русском языках // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1990. – № 5.

Морфология // Пути повышения культуры русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1986.

Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: Зб. наук. праць. № 3. Лінгвістичні науки. – Одеса: Астропринт, 2006. – 136 с. – Член редкол.

Национальная академия наук Украины. 1918-2008. Перевод с укр. яз. – К., 2008.

Не языковая конкуренция, а языковое сотрудничество // Единство – плюс. – № 39/91. – 26 сентября 1992.

Нова програма 12-річної школи. 5-12 класи. Російська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання. – К.: вид. дім «Букрек», 2005. Співавтори: Г.О. Михайловська, Л.В. Давидюк.

Номинация адресата мовлення у слов'янських мовах // XI Medzinárodný zjazd slavistov. Zborník resume. – Bratislava, 1993.

Номинация адресата речи в русском и украинском языках // Русское языкознание. – 1991. – Вып.23.

Номинация адресата речи в славянских языках // Слов'янське мовознавство: Доповіді української делегації на XI Міжнародному з'їзді славістів. – К.: Наук. Думка, 1993.

О культуре русской и украинской речи // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 2. Соавтор: В.В. Чумак.

Об основных направлениях программы сохранения и развития русской культуры Украины // Материалы I съезда русских Украины. – К., 2000.

Обиходная речь персонажа как отражение его социального статуса (на материале пьесы Н.В. Гоголя «Женитьба») // Литература та культура Полісся. Вип. 19. – Ніжин, 2002.

Обиходно-литературный стиль в русской и украинской стилистических системах // Проблеми зіставної семантики: Зб. ст. та доп. Міжнар. наук. конф. – Вип. 5. – К.: КДЛУ, 2001.

Обучение русскому литературному произношению в начальной школе УССР // Совершенствование теории и практики обучения родному языку в школе. – К.: Рад. школа, 1978.

О.О. Потебня й актуальні питання мови та культури: Зб.наук. праць. – К.: Вид Дім Дмитра Бураго, 2004. – 368 с. – Член редкол.

О.О. Потебня про категорію живого/неживого у східнослов'янських мовах // О.О. Потебня й актуальні питання мови та культури. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004.

Орфографический словарь: Для начальных классов. – К.: Рад. школа, 1985. – 167 с. Соавторы: Г.П. Ижакевич, Т.К. Черторижская.

Орфографический словарь: Для начальных классов: 2-е изд. – К.: Рад. Школа, 1989. – 167 с. Соавторы: Г.П. Ижакевич, Т.К. Черторижская.

Орфоэпия // Функционирование русского языка в близкородственном языковом окружении. – К.: Наук. думка, 1981.

Основные релевантные характеристики разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2002.

Побутове мовлення і шкільне виховання // Мова. Людина. Суспільство. – К.: Наук. думка, 1977.

Подготовка студентов к преподаванию русской морфологии в школах с украинским языком обучения // Пути улучшения подготовки учителей русского языка. – К.: Рад. школа, 1984.

Пономаренко В.П. Категорія звертання та засоби її вираження в індосвропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність. – К.: Вид. Дім Дмитра Бурого, 2008. – 368 с. – Рецензент.

Проблеми зіставної семантики: Зб. наук. статей. Вип.8 / Відп. ред. О.О. Тараненко. – К., 2007. – 437 с. – Член редкол.

Проблеми зіставної семантики: Зб. ст. та доп. Міжнар. наук. конф. / Відп. ред. Кочерган М.П. – К.: КДЛУ, 2003. – 474 с. Член редкол.

Проблеми зіставної семантики: Зб ст. та доп. Міжнар. наук. конф. – К.: КДЛУ, 1999. – 456 с. – Член редкол

Проблемы преподавания и изучения русского языка в школе и вузе на современном этапе: Материалы междунар. Науч.-практ. конференции. 9-10 октября 2001 г. – Нежин, 2001. – 204 с. – Член редкол

Проблеми російської мови в Україні // Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України. 1930-2005: Матеріали до історії / Редкол.: В.Г. Складенко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра, 2005.

Проблемы современной русистики // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 10.

Программа по риторике и ораторскому мастерству для гимназий (Проект) // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1991. – № 8. Соавтор: Г.В. Маклакова.

Программа сбора материалов по русской разговорной речи на Украине // Культура русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1976.

Программы для средних общеобразовательных учебных заведений Украины с русским языком обучения. Русский язык. 5-12 классы // Русская словесность в школах Украины. – 2005. - № 3. Соавтор: Г.А. Михайловская.

Просто и доступно о достижениях синтаксической науки // Всесвітня література в школах України. – 2007. – 1.

Проти буржуазних «теорій» про розвиток сучасної української літературної мови // Українська мова і література в школі. – 1981. – № 3. Співавтор: Г.П. Їжакевич.

Против буржуазной фальсификации русского языка // Русский язык и литература в школах УССР. – 1980. – №1.

Пути повышения культуры русской речи // Вопросы преподавания русского языка в школе с белорусским языком обучения: Сб. статей. – Минск, 1977.

Пути повышения культуры русской речи в школах УССР // Культура русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1976.

Реф.: Н.П. Плющ // Общественные науки в СССР. – 1978. - № 6.

Рецензія: Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії // Мовознавство. – 1992. – № 4.

Рецензія: Видання німецьких русистів. Russistik. Русистика // Мовознавство. – 1993. – № 1.

Рецензія: Гочев Г.Н. Современный русский язык. Морфология. – Велико Търново, 2001. – 412 с. // Мовознавство. – 2003. – № 1.

Рецензія: И.И. Буткевич, С.А. Савицкая, Л.Н. Усачева. Историческая грамматика русского языка. – К.: Вища школа, 1974 // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В.І. Леніна. Серія IV. Філалогія. – 1975. – № 2.

Рецензія: Marojević R. Gramatika guskog jezika // Мовознавство. – 1986. – № 1. Співавтор: В.В. Чумак.

Рецензія: М.П. Кочерган. Словарь русско-украинских межъязыковых омонимов // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1997. – № 5-6.

Рід // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.

Риторика как учебный предмет в системе гимназического образования // Лінгводидактика слов'янських мов як феномен культури. – К., 1993.

Російська мова в працях І.К. Білодіда // Мовознавство. – 2006. – № 6.

Російська мова у Великобританії (огляд літератури за 1970-1976 рр.) // Мовознавство. – 1977. – № 6.

Російська мова у її зв'язках з українською та іншими слов'янськими мовами. Інформація про конференцію // Інформаційний бюлетень Наукової ради «Закономірності розвитку мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй». – 1975. – № 19.

Російське мовознавство на сторінках журналу «Мовознавство» // Інформаційний бюлетень Наукової ради «Закономірності розвитку мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй». – 1975. – № 18.

Російсько-український зовнішньоторговельний і зовнішньоекономічний словник / Ін-т мов-ва ім. О.О. Потебні НАН України. – К.: Вища школа, 2004. – 735 с. – Рецензент.

Русистика: Сб. науч. трудов. Вып.3. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с. Член редкол.

Русистика: Сб. науч. трудов. Вып.3. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2004. – 88 с. – Член редкол.

Русистика в Институте языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины // Русистика: Сб. науч. трудов. Вып.5-6. – К., 2006.

Русская школа в Украине как фактор формирования гражданского общества // Диалог русской и украинской культур: Материалы II Междунар. науч.-практ. конф. – К., 1998.

Русский язык в современной Украине: попытка функционального прогноза // Русские Украины: прошлое, настоящее, будущее. Ч.1. – К., 1998.

Русский язык в современной Украине: попытка функционального прогноза // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 1998. – № 2-3.

Русский язык в Украине: современное функционирование // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2000. – № 5.

Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания: Сб. науч. раб. / Под общ. ред. Л.А. Кудрявцевой. – К., 2009. – 440 с. – Член редкол.

Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб. науч. работ. – К., 2006. – 523 с. – Член редкол.

Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. – К.: Рад. школа, 1980. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. 2-е изд-е. – К.: Рад. школа, 1982. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

Русский язык: Учебник для I кл. школ с укр. яз. обучения. 3-е изд-е. – К.: Рад. школа, 1984. Соавторы: И.П. Гудзик, К.О. Мельничук.

Русский язык: Учебник для 5 кл. украинских гимназий. – К.: Освіта, 1996. Соавтор: Е.С. Снитко.

Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. Школа, 1985. Соавторы: В.И. Кононенко, Т.П. Пронина.

Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. школа, 1987. Соавторы: В.И. Кононенко, Н.Т. Пронина.

Русский язык: Учебное пособие для старших классов. – К.: Рад. школа, 1990. Соавторы: В.И. Кононенко, Н.Т. Пронина.

Русское образование в Украине // Русская культура в контексте социально-исторических реалий Украины (конец XX столетия). – К., 1993.

Русское образование в Украине в контексте международного опыта. Материалы международной научно-практической конференции. – К., 1995. – Отв. ред.

Русское образование в Украине – общенациональная забота // Відродження. – 1995. – № 11-12.

Русское образование в Украине: проблемы и перспективы развития // Відродження. – 1993. – № 8.

Русское образование в Украине (социокультурный и лингво-прагматический аспект) // Русское образование в Украине в контексте международного опыта. – К., 1995.

С – святой // Словарь языка русских произведений Т.Г. Шевченко. Т.2.– К.: Наук. думка, 1986.

Семантика формы единственного числа существительных в русском и украинском языках // Филологические науки. – 1987. – № 5. – С.38-43.

Семантическая категория «исчисляемости/неисчисляемости» в падеже русских и украинских субстантивов // Русский язык: Взаимодействие с украинским. – К.: Вища школа, 1989.

Семантическая категория «конкретность/абстрактность» в падеже русских и украинских субстантивов // Двухязычие в советском обществе: Тезисы республиканской научной конференции. – Винница, 1988.

Семантический аспект категории числа существительных // Семантика языка и текста. Тезисы межвузовской научной конференции 15-17 мая 1984 г. – Кировоград, 1984.

Семантический аспект категории числа существительных // Системные исследования по семантике: деп. В ИНИОН № 27010 от 3.10.1986.

Семантический аспект категории рода существительных в русском и украинском языках // Исследования лексической и грамматической семантики современного русского языка. – Симферополь: СГУ, 1983.

Синица И.А. Языковая личность ученого-гуманитария XIX века: Монография. – К.: Изд. Дом Дмитрия Бурого, 2006. – 352 с. – Науч. ред.

Синтаксис // Культура русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1976.

Системні зв'язки в морфологічних категоріях російської та української мов // Матеріали III Міжнародного семінара «Славянська культура в сучасному світі». – К., 1994.

Системні зв'язки в морфологічних категоріях російської та української мов // Проблеми контрастивної лінгвістики: Тези міжвуз. наук. конф. – Кіровоград, 1993.

Системные связи в адъективной категории числа // Вопросы русского языкознания. – Кировоград, 1993.

Словарь трудностей русского литературного словоупотребления // Русский язык и литература в школах УССР. – 1982. – № 1.

Слово в ортологическом словаре // Русская филология. Украинский вестник. 1994. – № 2. Соавтор: Г.П. Ижакевич.

Словообразовательные и лексические элементы отрицательной семантики в русском и украинском языках // Сопоставительное исследование русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 1975.

Словник служить культурі мови // Мовознавство. – 1985. – №6. Співатор: Г.П. Іжакевич, В.І. Кононенко.

Словник української мови. Т.VIII. Розподіл – розрощувати. – К.: Наук. думка, 1977.

Современные тенденции в развитии газетно-публицистического стиля русского и украинского языков // Всі ми діти твої, Україно! Вип.5. – К., 1998.

Сопоставительная грамматика русского и украинского языков. – К.: Наук. думка, 2003. – Ответ. ред.

Сопоставление близкородственных грамматических систем в семантическом аспекте // Проблеми зіставної семантики: Матеріали Респуб. наук. конф. – К.-Черкаси, 1992.

Социальные функции близкородственных контактирующих языков // Соціолінгвістичні аспекти сучасної мовної дійсності в Північному Причорномор'ї: Тези доп. і повідомлень респуб. наук. конф. – Запоріжжя, 1992.

Средства выражения отрицания в русском и украинском языках. - К.: Наук. думка, 1978.

Средства выражения отрицания в современных литературных русском и украинском языках: Автореф. дис. ... канд. филол. наук, спец.: 10.02.01 – русский язык / Институт языковедения им. А.А. Потебни НАН Украины. – К.: Наук. думка, 1973.

Средства передачи семантики родового противопоставления в восточнославянских языках // IX Международный съезд славистов. Материалы дискуссии. Языковедение. – К.: Наук. думка, 1986.

Структура і семантика заперечних конструкцій в сучасній українській мові // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 2.

Субстантивна категорія істот/неістот в російській та українській мові // Проблеми зіставної семантики: Матеріали Всеукр. наук. конф. – К., 1995.

Субстантивный падеж в русском и украинском языках // Проблемы функционального и структурного анализа языка. – Донецк, 1994.

Субстантивный род в структуре русских и украинских полисемантов // Лінгвістичні студії. Вип. II. – Черкаси, 1997.

Субстантивный род в структуре русских и украинских полисемантов // Slavia. – 1990. – Sesit 3.

Теоретические основы сопоставительного изучения грамматики близкородственных языков // Лингвистика и обучение детей иноязычной речи. – 1991.

Теоретичні основи зіставного вивчення граматики близькоспоріднених мов // Мовознавство. – 1992. – № 6.

Термин на газетной полосе // Сучасні проблеми термінології та термінографії. – К., 2000.

Трудовое, патриотическое и интернациональное воспитание на уроках русского языка // Русский язык и литература в школах УССР. – 1982. – № 6.

Украинизмы в русской газетной речи на рубеже тысячелетий // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2002. – № 5.

Украинизмы в русской газетной речи на рубеже тысячелетий // Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания. – К., 2003.

Украинские апеллятивы в художественно-этнографических романах Г.П. Данилевского // Мова і культура. – К., 2009.

Украинские культуремы в дискурсе Виктора Некрасова // Слово в языке и речи. – Елец, 2009.

Украинские культуремы в произведениях К.Г. Паустовского // Вісник Уманського педуніверситету. Філологія. Мовознавство. – К., 2004.

Украинский лингвокультурной компонент в творчестве В. Набережного // Проблемы зіставної семантики: Зб. наук. праць / Відп. ред. О.О. Тараненко. Вип.8. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2007.

Українські культуреми в російському художньому дискурсі 20-х років ХХ ст. // Мовознавство. – 2005. – № 3-4.

Українські культуреми в текстах Віктора Некрасова // Мовознавство. – 2009. – № 3-4.

Уроки русского // Комсомольская правда. – 1999. – 3, 10, 17 сентября. Соавтор: А.И. Белодед.

Устная речь в начальных школах УССР // Русский язык как средство межнационального общения. – М.: Наука, 1977.

Устная русская речь в начальной школе УССР // Русский язык – язык межнационального общения и единения народов СССР. – К.: Наук. думка, 1976.

Фонетическая интерференция в русской речи билингвов (факторный анализ) // VI Всесоюзное координационное совещание руководителей отделов русского языка АН союзных республик. – Минск, 1990.

Формально-семантична взаємодія субстантивних категорій в аспекті функціональної граматики // Мовознавство. – 1998. – № 2-3. Співавтор: А.К. Смольська.

Функціональні стилі російської та української мов в умовах їх контактування // Проблеми зіставної семантики: Доп. та повід. Міжнар. наук. конф. – К., 1997.

Функциональное взаимодействие в русской речи в Украине // Русистика. – Вып. 1. – 2001.

Функциональные стили русского и украинского языков в условиях их контактирования // Диалог культур: этнические реалии и будущее Крыма. – Симферополь: Таврия, 1997.

Функциональные стили русского и украинского языков в условиях их контактирования // Диалог русской и украинской культур: Материалы Междунар. науч.-практ. конф. – К., 1997.

Функциональные характеристики разговорной речи (на материале русского и украинского языков) // Слово. Фраза. Текст. – М.: Азбуковник, 2002.

Функционирование русского языка в близкородственном языковом окружении. – К.: Наук. думка, 1981. – 343 с. – Відпов. секретар.

Хроніка: [Білодідівські читання] // Мовознавство. – 1986. – № 6.

Хроника: [В центре внимания – языковые проблемы] // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1990. – № 2.

Хроніка: [Всесоюзна конференція «Навчання російської мови в умовах близькоспорідненого білінгвізму» (Мінськ)] // Мовознавство. – 1976. – № 3.

Хроніка: [Всесоюзна науково-практична конференція «Досвід викладання російської мови» (Ташкент)] // Мовознавство. – 1976. – № 2.

Хроніка: [Всесоюзна науково-теоретична конференція «Російська мова – мова дружби і співробітництва народів СРСР». Ташкент, 22-24 травня 1979 р.] // Мовознавство. – 1979. – № 5.

Хроніка: [VII Конгрес МАПРЯЛ] // Мовознавство. – 1991. – № 1.

Хроніка: [Конференція «Російська мова і сучасність»] // Мовознавство. – 1991. – № 6.

Хроніка: [Конференція «Семантика мови і тексту». Кіровоград, травень 1984 р.] // Мовознавство. – 1985. – № 1.

Хроніка: [Пленум Республиканского научного совета] // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1988. – № 6. Соавтор: В.В. Чумак.

Хроніка: [Пленум Республіканської наукової ради з проблем «Закономірності розвитку національних мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй»] // Мовознавство. – 1983. – № 2. Співавтор: Л.І. Коломієць.

Хроніка: [Республіканська наукова конференція «Шляхи вдосконалення підготовки вчителів-русистів російської мови у вищих навчальних закладах УРСР»] // Мовознавство. – 1981. – № 3.

Художественный дискурс Г.П. Данилевского как пространство межкультурного диалога // Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: Зб. наук. праць, присв. 70-річчю від дня народження д. ф. н., проф. С.Я. Єрмоленко / Відп. ред. В.Г. Скляренко. – К., 2007.

Числовые формы вещественных существительных // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1986. – № 11.

Числовые характеристики личных субстантивов в русском и украинском языках // Потехня – исследователь славянских взаимосвязей. – Харьков, 1991.

Шепель Ю.А. Словообразовательный ряд в системе словообразования: Монография. – Днепропетровск: Наука и образование, 2006. – 304 с. – Отв.ред.

Школьный учебник русского языка: проблемы и перспективы // Русский язык и литература в школах УССР. – 1979. – №4. Соавтор: И.Я. Юрченко.

Язык и воспитание нового человека // Воспитание словом / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1989. Соавторы: В.М. Брицын, Н.А. Шульга, И.Р. Выхованец, С.Я. Ермоленко.

Языковая ситуация в Украине и задачи языковедения // Русская филология. Украинский вестник. 1994. – № 2. Соавтор: В.В. Чумак.

Языковое воспитание личности в условиях научно-технического прогресса // Воспитание словом / Отв. ред. Г.П. Ижакевич. – К.: Наук. думка, 1989. Соавторы: И.Р. Выхованец, С.Я. Ермоленко.

Языкознание в контексте перестройки // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1990. – № 4. Соавтор: В.В. Чумак.

Semantic and Functional Interaction of Noun Categories in Russian, Ukrainian, Serbian and Bulgarian Languages // XII Międzynarodowy Kongres Slawistów. Streszczenia referatów i komunikatów. Językoznawstwo. – Krakow, 1998.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР

Русское образование в Украине в контексте международного опыта. Материалы международной научно-практической конференции. – К., 1995.

Синица И.А. Языковая личность ученого-гуманитария XIX века: Монография. – К.: Изд. Дом Дмитрия Бурого, 2006. – 352 с.

Сопоставительная грамматика русского и украинского языков (Г.Д. Басова, А.В. Качура, А.В. Кихно и др.). – К.: Наук. думка, 2003. – 534 с.

Шепель Ю.А. Словообразовательный ряд в системе словообразования: Монография. – Днепропетровск: Наука и образование, 2006. – 304 с.

ЧЛЕН РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Видатні вчені Львівського університету ХХ ст.: Євген Володимирович Кротевич (1901-1979). – Львів, 2002. – 518 с.

Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования: Сб.науч.тр. – К., 2002.

Диалог украинской и русской культур: Материалы Международ. науч.-практ. конференции (24-25 октября 1996 г.). – К., 1997. – 234 с.

Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.9. – К., 2003. – 88 с.

Информационный бюллетень Украинской ассоциации преподавателей русского языка и литературы. Вып.19-20. – К., 2008. – 125 с.

Культура русской речи в национальных республиках / Ин-т языковед. Им. А.А. Потебни АН УССР. – К.: Наук.думка, 1984. – 254 с.

О.О. Потебня й актуальні питання мови та культури: Зб.наук. праць. – К.: Вид Дім Дмитра Бураго, 2004. – 368 с.

Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: Зб.наук.праць, присвяч. 70-річчю від дня народж. д.ф.н., проф. Світлани Яківни Єрмоленко. – К., 2007. – 528 с.

Межкультурные коммуникации: реалии и перспективы: Сб.докл. Междунар.науч.конф. Крым, Алушта, 27-31 мая 2002 г. – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 187 с.

Межкультурные коммуникации: пространство и время: Сб.докл. 3-й Междунар.конф. Крым, Алушта, 25-29 мая 2004 г. – М.: Изд-во РУДН, 2004. – 148 с.

Мова. Людина. Світ: Зб.наук.статей. До 70-річчя проф. М.П. Коцегана. – К., 2006. – 353 с.

Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: Зб.наук.праць. № 3. Лінгвістичні науки. – Одеса: Астропринт, 2006. – 136 с.

Проблеми зіставної семантики: Зб.ст. та доп. Міжнар.наук. конф. – К.: КДЛУ, 1999. – 456 с.

Проблеми зіставної семантики: Зб.ст. та доп. Міжнар.наук. конф. / Выдп.ред. Кочерган М.П. – К.: КДЛУ, 2003. – 474 с.

Проблеми зіставної семантики: Зб.наук.статей. Вип.7/ Відп.ред. М.П. Кочерган. – К., 2005. – 437 с.

Проблеми зіставної семантики: Зб.наук.статей. Вип.8/ Відп.ред. М.П. Кочерган. – К., 2007. – 437 с.

Проблемы преподавания и изучения русского языка в школе и вузе на современном этапе: Материалы междунар. Науч.-практ. конференции. 9-10 октября 2001 г. – Нежин, 2001. – 204 с.

Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания в школе и вузе: Сб.науч.работ. – К., 2006. – 523 с.

Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания: Сб.науч.раб. / Под общ.ред. Л.А. Кудрявцевой. – К., 2009. – 440 с.

Русистика: Сб.науч.трудов. Вып.3. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2003. – 118 с.

Русистика: Сб.науч.трудов. Вып.4. – К.: ИПЦ «Київський університет», 2004. – 88 с.

РЕЦЕНЗЕНТ

Абашина В.Н. Вопросы коммуникативно-прагматического описания сложного предложения в русском языке: аспект актуального членения. – Львов: Изд.центр ЛНУ им. И.Франко, 2006. – 344 с.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера?: Словник-довідник. Близько 10 000 ном. – К.: наук.думка, 2004. – 203 с. – НАН України. Ін-т мовозн. ім. О.О. Потебні.

Жайворонок В.В., Бріцин В.М., Тараненко О.О. Українська мова в професійній діяльності: Навч. посібник для студентів вищих навч.закл. – К.: Вища школа, 2006. – 432 с.

Іванова Л.П. Отображение языковой картины мира автора в художественном тексте (на материале романа А.С. Пушкина «Евгений Онегин»): Учебное пособие для студентов. – К.: Освіта України, 2006. – 137 с. – Нац.педун-т ім. М.П. Драгоманова.

Кудрявцева Л.А., Приходько И.Г. Словарь молодежного сленга города Киева: 2300 слов и выражений. – К.: Аванпост-Прим, 2006. – 192 с.

Лінгвістичні студії: Зб.наук.праць. – Черкаси: Сіяч, 1995. – 168 с.

Мова і культура: Наук. Вид-ня. – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2000.

Пономаренко В.П. Категорія звертання та засоби її вираження в індоевропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2008. – 368 с.

Російсько-український зовнішньоторговельний і зовнішньоекономічний словник / Ін-т мов-ва ім. О.О. Потебні НАН України. – К.: Вища школа, 2004. – 735 с.

ХРОНІКИ

Хроніка: [Всесоюзна конференція «Навчання російської мови в умовах близькоспорідненого білінгвізму» (Мінськ)] // Мовознавство. – 1976. – № 3. – С.92-93.

Хроніка: [Всесоюзна науково-практична конференція «Досвід викладання російської мови» (Ташкент)] // Мовознавство. – 1976. – № 2. – С.91-92.

Хроніка: [Всесоюзна науково-теоретична конференція «Російська мова – мова дружби і співробітництва народів СРСР». Ташкент, 22-24 травня 1979 р.] // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С.92-93.

Хроніка: [Республіканська наукова конференція «Шляхи вдосконалення підготовки вчителів-русистів російської мови у вищих навчальних закладах УРСР»] // Мовознавство. – 1981. – № 3. – С.95-96.

Хроніка: [Пленум Республіканської наукової ради з проблем «Закономірності розвитку національних мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй»] // Мовознавство. – 1983. – № 2. – С.80. Співатор: Л.І. Коломієць.

Хроніка: [Конференція «Семантика мови і тексту». Кіровоград, травень 1984 р.] // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С.80.

Хроніка: [Білодідівські читання] // Мовознавство. – 1986. – № 6. – С.78.

Хроніка: [Пленум Республіканського наукового совета] // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1988. – № 6. – С.79-80. Соавтор: В.В. Чумак.

Хроніка: [В центре внимания – языковые проблемы] // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1990. – № 2. – С.77-78.

Хроніка: [VII Конгрес МАПРЯЛ] // Мовознавство. – 1991. – № 1. – С.78-79.

Хроніка: [Конференція «Російська мова і сучасність»] // Мовознавство. – 1991. – № 6. – С.76.

ЗМІСТ

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ Н.Г. ОЗЕРОВОЇ	3
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ.....	19
КОЛЕГИ Й УЧНІ ПРО Н.Г. ОЗЕРОВУ	21
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ.....	33
АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ	58
Відповідальний редактор.....	79
Член редакційної колегії.....	80
Рецензент	82
Хроніки	84

Інформаційне видання

Національна академія наук України
Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні

СЕРІЯ «БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ»

**НІНА ГРИГОРІВНА
ОЗЕРОВА**

Біобібліографія до 70-річчя

Підписано до друку: 25.09.2010
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Обл.-вид. арк.3,11. Ум.-друк. арк. 5,5
Наклад 300 прим. Зам. № 1065.

Видавничий дім Дмитра Бураго
Свідоцтво про внесення до
Державного реєстру ДК № 2212 від 13.06.2005 р.
Тел.: (044) 238-64-47, 238-64-49, e-mail: conf@graffiti.kiev.ua
www.burago.com.ua
Адреса для листування: 04080, м. Київ-80, а/с 41

